

OMLIGGENDE

EN

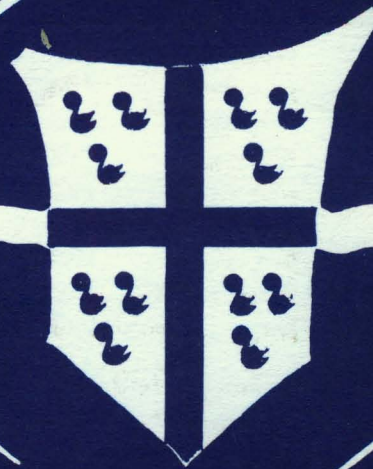
IZEGEM

VOOR

PERIODIEK

HEEMKUNDIGE

Ten Mandere

BESTUUR :

Voorzitter	RAFAËL VERHOLLE	Heyestraat 21	Tel. : (051) 30 12 42
Ondervoorzitter	ROGER BEKAERT	Sint-Crispijnstraat 37	Tel. : (051) 30 34 99
Secretaris	ROBERT LEROY	Boomforeeststraat 51	Tel. : (051) 30 10 56
Penningmeester	ALBERIC DEPREZ	Ommegangstraat 71/1	Tel. : (051) 30 28 48
Archivaris	ANDRÉ DEMEURISSE	Baronielaan 45	Tel. : (051) 30 22 04
Redactie	ANTOON VANDROMME	Blauwhuisstraat 54	Tel. : (051) 30 31 35
Bestuurslid	LUC BILLIOUW	Ter Beemden 16	

HOE WORD IK LID?

GEWOON LID : 200 fr.

STEUNEND LID : 300 fr.

ERELID : 400 fr.

- Ofwel door storting of overschrijving op rekening 712-0700260-03 van Heemkundige Kring «Ten Mandere» 8700 Izegem.
- Ofwel betaalt U aan een van de leden van het Bestuur.

Noot: In geval van storting of overschrijving vergeet U niet de gewenste jaargang(en) te vermelden.

ARCHIEF :

- Is ondergebracht in het Stadhuis, Korenmarkt.
- Is open voor iedereen.
- De toegang wordt verleend na aanvraag op het secretariaat, stadhuis, op 1e verdieping, bureau 7, bij de heer André Demeurisse.

BIBLIOTHEEK :

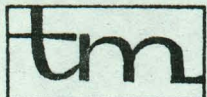
- Is ondergebracht in het stadhuis, Korenmarkt.
- Is gratis toegankelijk voor alle leden van Ten Mandere, op vertoon van hun lidmaatschapskaart van het lopende jaar.
- De boeken kunnen gratis in bruikleen ontvangen worden.
- De aanvraag dient gericht tot de heer André Demeurisse, stadhuis, 1e verdieping, bureau 7.

ALLE OUDE GESCHRIFTEN, BOEKEN, FOTO'S, KAARTEN e.a. BETREFFENDE IZEGEM worden steeds met dank aanvaard bij alle leden van het Bestuur.

JAARGANGEN :

Jaargang I	1961	nrs	1-2-3	uitgeput	Jaargang X	1970	26-27-28	uitgeput
Jaargang II	1962		4-5-6	uitgeput	Jaargang XI	1971	29-30-31	uitgeput
Jaargang III	1963		7-8	uitgeput	Jaargang XII	1972	32-33-34	uitgeput
Jaargang IV	1964		9-10	uitgeput	Jaargang XIII	1973	35-36-37	uitgeput
Jaargang V	1965		11-12-13	uitgeput	Jaargang XIV	1974	38-39-40	uitgeput
Jaargang VI	1966		14-15-16	uitgeput	Jaargang XV	1975	41-42-43	200 fr.
Jaargang VII	1967		17-18-19	200 fr.	Jaargang XVI	1976	44-45-46	200 fr.
Jaargang VIII	1968		20-21-22	200 fr.	Jaargang XVII	1977	47-48-49	200 fr.
Jaargang IX	1969		23-24-25	uitgeput	Losse nummers			80 fr.

- Enkele losse nummers zijn nog in voorraad
(nrs. 4 - 7 - 15 - 24 - 25 - 26 - 30 - 31 - 34 - 35 - 37 - 38 - 40).
- Deze oude jaargangen kunnen besteld worden bij de Archivaris.
- Wanneer U 't nodige bedrag stort op de hierboven vermelde rekening (+ vermelding van de gewenste jaargang(en)), worden ze U met de post toegezonden.

IN DIT NUMMER

87	INHOUD
89	Vandromme Antoon BRIGITTE DE MEESTERE (1731 - 1785)
122	Edgard Seynaeve EEN KORTE AANBRENG TOT DE MILITAIRE GESCHIEDENIS VAN IZEGEM (Deel 2)
132	Jozef Bourgeois (+) DE KRUISSTRAAT (1826 - 1827)
137	Raoul Royaux HET 16e L.R. IN ZIJN STRIJD ROND IZEGEM (27.05.1940)
154	Andre Saelen DE OUDSTE KACHTEMSE OORKONDE
158	Antoon Vandromme DE IZEGEMSE KAAK
164	Antoon Vandromme SNIPPERS NR. 20 (142 - 155)
166	Uit de oude doos: HET VERPLEGEND PERSONEEL VAN SCHRAMME'NS KASTEELKE -Tijdens de typhusepidemie in W.O.I.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopij, microfilm of op welke andere wijze zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Heemkring "TEN MANDERE" van Izegem.

BRIGITTE DE MEESTERE

1731 - 1785

BIJGENAAMD 'HET HEILIG BRIGIETJE'

ANT. VANDROMME.

A. LEVENSLLOOP

1. GEBOORTE EN JEUGD.

In het stedelijk archief van Izegem berusten in de boekenrij van de burgerstand een gans stel oude kerkregisters. Ze zijn netjes gerijdt, pronken in een nieuw kleedje en bewaren zorgvuldig zoveel geheimen over ons eigen verleden.

In een boek van de geboorten heeft pastoor J.F. LUST (1) in het jaar 1731 na het doopsel van de dochter van Christiaan Demeestere en Maria Tanghe het volgende genoteerd.

11 februari, ik doopte BRIGITTA DE MEEESTERE, peter was Josephus Tanghe en meter Joanna De meestere deze morgen circa 8 u geboren (2)

De woonplaats van de familie De meestere - Tanghe, in het tweede kwart van de XVIIIe eeuw, kon niet gevonden worden, noch het juist beroep dat de vader op dat ogenblik uitoefende om aan de kost te komen.

Gezien de ouders behoorden tot een minder gegoede stand, mogen we aannemen dat de kleine Brigitte heel vroeg een hulpje bij was in het huishouden. We weten ook heel precies dat er in de XVIIIe eeuw, hier ter stede, weinig scholen geopend waren om de Izegemse jeugd de nodige kennis bij te brengen. B.D. zal een klaslokaal nooit langs de binnenzijde hebben gezien en haar kennis zal zich ook beperkt hebben tot het memoriseren van de catechismus en de gesprekken van elke dag.

2. EIGEN GEZIN EN KROOST.

In diezelfde registerrij komt haar naam pas voor het eerst in 1760 terug als ze op 6 september voor dezelfde pastoor LUST

GEBOORTE

ii baptizant e brigitta de meestere
 f. christiani et mariae langhe conyug
 sacros: Josephus langhe et Joanna
 de mestere nata hodie circa 8^{or}
 notat

S.A.I. - G - 1704-1755
 p. 1154 v.

HUWELIJK

ii Septembris
 6. Coram me et testibus matrimonii iuncti suont guillielmus
 wylein, et brigitta de meestere ambo ex iseghem, praesentibus
 petro josepha wylein, barbara t. heresia de meestere, et
 francoisco element. ff. lust pastor

OVERLIJDEN

Brigitta de meestere hic nata filia christiani et mariae langhe
 vidua guillielmi wylein in cimiterio sepulta vigesima maii
 anno 1786 octogesimo quinto aetate circiter quinquaginta quatuor
 annorum saevamente praemorsa undecim diebus post dictum
 languorem obiit tertia mane
 ff. Oranje pastor in iseghem

samen met Guillelmus (= Willem) WYLEIN de huwelijksbeloften aanbiedt. De getuigen die hier genoteerd werden zijn: Petrus Josephus Wylein, Barbara Theresia De meestere en Franciscus Clement. Deze Willem Wylein was in 1734 geboren. Zijn ouders waren Willem en Judoca D'Hane. Hun beroepen konden niet achterhaald worden. Uit de echt van W. Wylein - De meestere werden vier zonen geboren. Alleen de twee oudste zouden opgroeien. De twee jongste stierven allebei binnen het jaar na hun geboorte.

1. PETRUS GUILLELMUS ° 19.05.1762 (3)

peter Petrus Josephus Wylein en meter Barbara Theresia De meestere.

2. EUGENIUS WYLEIN ° 11.01.1769 (4)

peter Petrus Demeestere en meter Joanna Maria De meestere

3. JOANNUS FRANCISCUS WYLEIN ° 29.04.1771 +5.05.1772 (5)

peter Petrus Josephus De meestere en meter Maria Rosa Horé

4. JOANNUS FRANCISCUS WYLEIN ° 22.07.1773 +MEI 1774 (6)

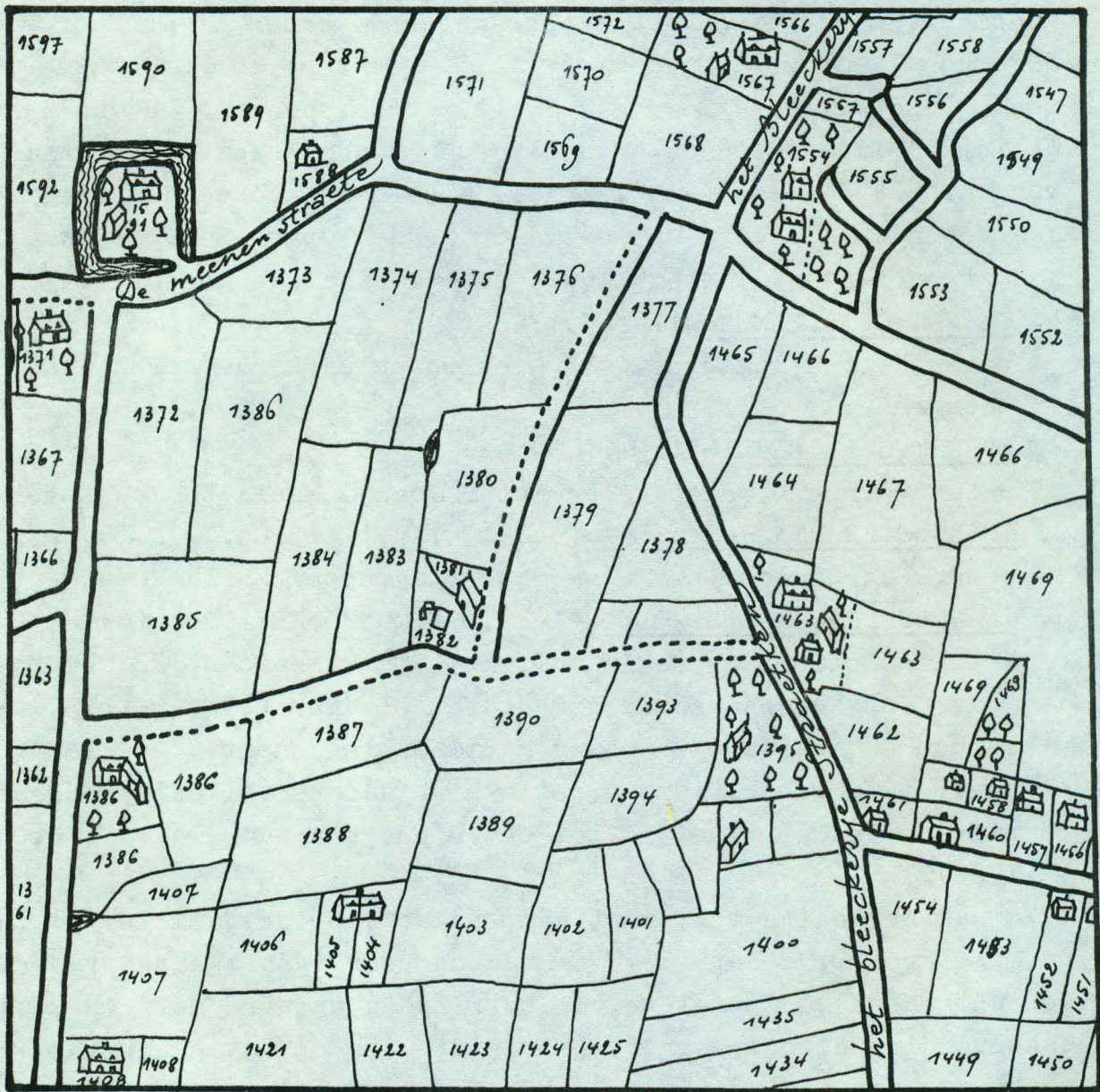
Het kind stierf reeds in mei van 1774 en werd op 28 mei begraven op kosten van de armentafel of dis. Peter Petrus Josephus De meestere en meter Maria Meersschaert.

Vanaf 1770 was B.D. zo ernstig ziek dat ze volledig bedlederig was en dat bleef zo tot het einde van haar leven (18.05.1785).

1774 was werkelijk een zwart rampenjaar voor de familie Wylein-De meestere. Op 28 april 1774 kwam de veertigjarige huisvader, de echtgenoot van Brigitte, te overlijden en werd met een kleine enkelvoudige dienst begraven. Brigitte die op dat ogenblik reeds ziek en bedlederig was, bleef dus in zo'n toestand met drie kinderen achter, waarvan het jongste, een maand na het afsterven van de vader, ook naar zijn laatste rustplaats werd gebracht.

3. LAATSTE JAREN

De vijftien laatste jaren van haar leven bleef B.D. ziek en hulpbehoevend. Door een groot aantal wonden was ze gehouden, vijf jaar met krukken in de hand, op een stoel door te brengen. Maar ook dat ging weldra niet meer. Haar laatste acht jaren heeft B.D.

Uit het Landboek van Fr. De Bal (1746) - (De buurt naar B.D. Leefde. We zien het huis waar ze Leefde gemerkt met nr. 1380. Nr 1588 is de Gapaerd, zo werd de straat die de Blekerijstraat met de Meenebestraet verbindt Gapaerdstraat geheten.

erg veel geleden door die open wonden waarmede haar zieke lichaam gans overdekt was. Toch kloeg ze nooit en wist een troostend woord te richten tot de vele bezoekers die haar over hun ziekten en ongemakken kwamen spreken en haar raad en gebeden kwamen vragen. De voortdurende liggende houding van het kranke Brigietje kon zeker niet bevorderend zijn voor de heling van haar zieke lichaam. Gelukkig kreeg ze echt goede verpleging en de beste zorgen van de juffrouwen Maryanne Vandeputte, wonende aan de Sloore in de Bleeckerijstraet, alsook van Maria Bourgeois, (ook wel eens Joanna Bourgeois geheten). Deze twee vrouwen vertoefden bij haar en verzorgden ze op de best mogelijke wijze.

Het was daar dat het volk bij Brigitte kon ontvangen worden, wanneer personen uit diverse streken van Vlaanderen naar de wijk "DE SLOORE" trokken om daar "Het heyligh Brigietje "te zien" in levenden lijve. Het waren dezelfde juffrouwen die de tot Brigitte gerichte brieven beantwoordden, want de zieke weduwe Wylein kon in al haar pijnen, de brieven die van einde en ver bij haar aankwamen noch lezen noch persoonlijk beantwoorden.

Deze hulp spreekt zeer klare taal uit enkele fragmenten van sommige brieven vooral uit de laatste periode van haar leven:

1.03.1785: "Ick hebbe....vernomen door de Brief van Mejouffrouw Bourgeois....."

27.02.1785:.....die bij U woont en die de goedtheyt heeft van mijn brieven te beantwoorden in uwen naam....."

In de brieven van 21.10.1784 en van 31.12.1784 is er sprake van de Helpster-Verzorgster van Brigitte, Maryanne Callens die woont aan het klooster, waarbij heel wat brieven aankomen.

23.02.1785:"Veel complimenten aan de dochter die UE oppast alsoock aen Annemarie Callens (7) ende particulier an Maria Bourgeois."

Er werd beslist samen gebeden om de verschillende gunsten te bekomen die schriftelijk werden aangevraagd. Dat spreekt duidelijk in de brief van 1.03.1785 waarin te lezen staat: "Hij zal verhooren de Gebeden die UE ende de andere Juffrouwen van den huuse de Goetheyt hebben gehad aen Hem voor mijn Genesinge te doen....."

4. HAAR DOOD.

Na de dood van haar man op 28.04.1774 werd ze algauw door Maryanne Vandewalle, filia Joris, opgenomen. Dat was een geestelijke dochter (8) die woonde in "het huys genaemt "DE SLOORE" (9) zijnde voortijds een herberghe".

Na jaren van goede verzorging en gebed stierf B.D. in dat huis van M. Vandewalle op 18 mei 1785, oud 54 jaar.

Twee dagen later, zijnde 20 mei werd het bekende vrouwtje begraven op het oude kerkhof rond St. -Tillokerk.

Haar graf bevond zich "bij de zuyddeure regt op den droomer"(10).

In de registers van de begrafenissen van Pastoor Braye (1724-1786) (11) staat te lezen:"Middelbaere uitvaart op vraege van bloedverwanten en vrienden en de begrafenis van Brigitte De Meestere, weduwe Guill. Wylein." Het aanzien van B.D. was hier plaatselijk zeer groot en haar naam was bekend in een groot deel van Vlaanderen, en hij had klank van Rijsel tot Antwerpen. Lange tijd was ze wellicht ook de vrouw die het meest briefwisseling kreeg van geheel de prochie van Izegem.

Wanneer zo'n persoon sterft, wordt al heel gauw uitgezien naar mogelijkheden om een proces op gang te krijgen voor eventuele zaligverklaring. Maar pastoor Braye was op zijn hoede. Het was de geestelijkheid van Izegem niet ontgaan, dat er sedert maanden, een ongewone drukte en een groeiende belangstelling ontstond in het huis van Maryanne Van de putte in de Bleeckerijestraet aan de Sloore rond B.D. Als geestelijke dochter was de parochiegeestelijkheid Maryanne wel zeer genegen maar ze vreesden dat de grote volkstoeloop de goede kanten van Brigietje te hoog zouden gaan schatten en zouden overwaardenen.

Toen de bezoekers en de eigen dorpsgenoten gingen spreken van "HET HEILIG BRIGIETJE" vond de geestelijkheid van "de prochie ende Prinsdomme van Iseghem" het wel wat te bar. Hoewel het kranke weeuwtje niemand kwaad deed en zeer veel zieke zielen hielp met woord en voorbeeld, toch konden ze in haar geen heilige erkennen. Daarom werd er dan ook bij haar overlijden, door de parochiepriesters gezorgd voor de nodige wettelijke documenten om alle

bewijzen van schijn-heiligheid of heiligheid -in-schijn in de kiem te smoren.

Langs zijn medepastoor , de heer Vincent Jacq. Verhulst,⁽¹²⁾ liet pastoor Braye drie licenciaten in de medicijnen een lijkschouwing doen ter plaatse, daarvan akte opmaken en hem bezorgen, om zodoende een zeer wetenschappelijk document te bezitten die de feiten beschreef zonder de minste verbloeming.

De heer medepastoor V.J. Verhulst had een kozijn in Ingelmunster die lic. in de medicijnen was en deze werd door de geestelijke schriftelijk ontboden voor een lijkschouwing te doen aan de Sloore. Bij het lezen van het antwoord van de medicus , kan opgemaakt worden dat de onderpastoor een allerbeste relaas wil om B.D. NIET heilig te verklaren. Aan de woorden kunnen we uitmaken dat het volk op straat ermee begaan is, en dat zulke dingen luidop gezegd worden.

De kozijn-medicus komt, samen met twee Izegemse licenciaten ten huize van M. Vandewalle de kleine vrouw examineren. Naast de Ingelmunsterse lic. de heer Libbrecht waren daar aanwezig lic. M. Vancanneyt en chirurgien J.B. Ruffelet beide uit Izegem.

Om geen argwaan bij de bevolking te verwekken werd deze lijkschouwing gedaan 's nachts om twaalf uur, wanneer geen enkel persoon nog op straat te vinden was.

5. OFFICIELE LIJKSCHOUWING OP LAST VAN DE IZEGEMSE GEESTELIJKHEID. (19.05.1785).

De authentieke verklaring van de drie artsen die de lijkschouwing deden is in zijn gheel in het D.A.I. in gave toestand bewaard. Hier volgt de integrale tekst van de officiële verklaring van drie chirurgijns die na de examinatie werd neergeschreven en ondertekend:

"D' onderschreven d'heer ende meester Martinus Ignatius Van Canneyt ende Josephus Ferdinandus Libbrecht beyde Licentiaeten in de Medicijne respectivelijck binnen den dorpe van Iseghem ende de prochie van Ingelmunster, benevens sieur Joannes Bapte Ruisselet, meester chirurgien tot het geseyde Iseghem; verclaeren dat sy op den negentienden meye 17 honderd vijfentachtig

Onnderscreven D'heer meester
Martinus Ignatius Van Lammit
ende Josephus Ferdinandus Libbrecht
beide Licentiaten in de Medecijne
respectivelijck binnen den Doyne Van
Weghen ende de prochie Van
Jugelicuuster, beverens 1° Jans Lagte
Duffel meester Chirurgien tot het
grijde Joghew, Verclaren dat sij
op den aegerechten wijse elck vijf
entachtentig overat den loofstieren
suacht op het kraeff en ten
presens Van D'heer ende meester
Vincent Jans Verhulst onder pastor binnen het
wongedijde Joghew te hebben
gebruysporbert ten kriegse Van nuwij
Aann Van de Walle f. Jans geestelijcke
Dochter oick op de prochie Van
Joghew. Vint sijt Van de kercke,
ten wijng vast het kays geaent
de floke sijde voortijds geandert
habege tot het opantueren het
doodt Licham Van Brigitta De
Meester felt Christien, gebort den
prochie Van Joghew, bid overat de
vijftig jaeren, die wed. was Van guillo
Wijllan, overleden op den achtbidenden
wijse Voorsijde ten deije uen sinorgens,
alwaer sij ten vast carle Van den schijde
het cadaver gevonden hebben op haer
gewoone sijt bedde gevonden in den
Linen Doek, inden welckens outbloeding
om specterelijck te spinnieren
quam wijt haeren mond te vlojen

omtrent den twaelf uren s'nachts op het versouck en ten presentie van d' heer ende meester Vincent Jacq Verhulst onderpastoor binnen het meergeseyde Iseghem, hun hebben getransporteert ten huysse van Mary Anne Van de Walle Fa Jois, geestelycke dochter oock op de prochie van Iseghem, verre suyt van de kercke, een weinig oost het huys genaemt de Sloore synde voortijds geweest eene herberghe tot het examineren het doodt lichaem van Brigitta De Meestere, Fille Christiaen, geboortig der prochie van Iseghem, oudt omtrent de vijftig jaeren, die Weduwe was van Guille Wyllin overleden op den achttienden meye voorseyd ten drye uren s' morgens, alwaer sy ten oostcante vanden huysse het cadaver gevonden hebben op haer gewoonlynck bedde bewonden in eenen linnen douck, naer welckers ontblootinghe om exterieurlijck te examineren quam uyt haeren mond te vloeyen een slimchtig vocht van seer grooten stanck, voorders aen den rechten arm op 't gewrichte van d'hand was er een doeksken by maniere van bandage sonder noodsaeckelyckheid; aen den duym van het selve hand was er een verband, 't welcke los gedaen synde verthoonde eene kleyne ulceratie van den huydt op den buyten boven cant van de nagel; in de slinkere syde in 't plooiën van den buyck was er eene schorse van verdroogde vochten, gevende teecken al of er eene lichte superficiele ulceratie soude geweest hebben; de rechte syde was bruynachtig dorre ende gelyck schorsachtig sonder voorders de minste lyckteecken ofte ulceratien; haer hoofd was naer de borst gedreven, de knieën waren naar den buyck toe opgetrocken; de voeten waeren naar achter gedreven. Aldus dese onse acte verleent om te valideren naer behoren. Dezen negenthienden meye 1785."

Libbrecht heeft het stuk geschreven en ondertekend zoals ook de andere twee chirurgijns deden. Onderaan dit stuk staat ook een verklaring van onderpastoor Verhulst:

"Ick onderschreven verclaere dat ick dese voorenstaende examinatie hebbe doen verrichten op het versouck van heer ende meester Jacobus Franciscus Braye, pastoor van Iseghem.

98 (getekend) V.J. Verhulst vic. in Iseghem. "

B. DE VERSPREIDING VAN DE BEKENDHEID VAN B.D.

1. Redenen van bekendheid.

De zeer grote VOLKSTOELOOP, kan beslist niet verklaard worden, zonder te veronderstellen, dat er van B.D. zelf een grote invloed en een sterke morele steun moet zijn uitgegaan.

Er was praktisch dagelijks bezoek aan de "Sloore". Ze kwamen van her en der uit Vlaanderen, Antwerpen, Henegouwen, en zelfs uit Frans-Vlaanderen. Sommigen kwamen met een kar, of met een sjees, anderen kwamen gewoon te voet, maar ze wilden het zieke weeuw-tje " dat altijd te bedde ligt" in levende lijve zien en spreken. Wat er ook zeer ongewoon was voor deze tijd (XVIIIe eeuw) was het GROOT AANTAL BRIEVEN die aan dat eenvoudige vrouwtje gestuurd werden.

Vele personen die haar om hulp verzochten, konden wegens hun ziekte niet meer reizen. Het voortdurend geschud van een postkoets, kar of sjees was voor die zieken te erg. Tram en trein waren nog niet bekend. Zo werd de laatste mogelijkheid voor deze mensen benut: het schrijven van een brief die dan veelal door iemand anders moest gebeuren, daar ze zelf ongeletterd waren. De meeste brieven van de laatste jaren werden bewaard en die geven ons dan een juist beeld van de geregelde drukte van de briefwisseling.(13)

In de voorbije eeuwen , waar de communicatie-middelen heel gering waren, was de liedjeszanger, die de marktdagen opvrolijkte een heel bijzondere hulp bij de nieuwsverspreiding in die dagen. Naast de LIEDEREN die hij in vele strofen naar voor bracht, stelde hij meestal ook TEKSTBLADEN te koop, die het nieuws dan in de woonkamers brachten terwijl het liedje thuis gezongen en herhaald werd. Zo'n tekstblad heette een "VLIEGEND BLAD".(14)

In het D.A.I. is er ook zo'n vliegend blad te vinden over B.D. Wellicht een enig overgebleven exemplaar te Izegem. De aangegeven stemme is " VAN DEN BEKEERDEN SONDAER " . Onderaan werd nog aan toegevoegd: " Gerymt en gesongen door Joannes Monstrul ". Wie deze zanger was of van waar hij kwam, kon tot op heden niet gevonden worden. Nadien werd met de hand nog bijgeschreven "+ Wed. Van Guilielmus". Dit vliegende blad meet 31cm x 19,5 cm.

2. HET VLIEGEND BLAD.

Hier volgt de integrale tekst van dit vliegend blad in gewoon schrift om de leesbaarheid te bevorderen.

" Het wonderlijk leven van Brigitta de Meester, woonachtig op het dorp van Iseghem, die door de Bermhertigheyt Gods Marete-laeresse leeft, in een standvastige verduldigheyt in alle haer pynen ende ellenden, die Godt haar nu den tyd van vyfthien jaeren heeft overgesonden, soo gy breeder zult hooren in dit Lied.

Stemme:

Van den bekeerden Sondaer.

1

Komt en wilt dit lied aenmerken,
Hoe dat Godt syne wonderheyt,
In een createur doet merken,
Die door haer verduldigheyt,
Dagelyks Godt van hier boven,
Van het Hemels waere hof,
In haeren persoon komt loven,
Met veel glorie ende lof.

2

Ut Voorbeeld heeft sy komen leeren,
Aen Job syn verduldigheyt,
Hy was vol wonden en seeren,
Soo mag van hem zyn geseyd,
Van de planken van myn voeten,
Tot den top al van myn hoofd
Was in hem niet te versoeten,
Van gesontheyt gansch ontbloot.

3

Brigitta u wonder leven,
In uwe standvastigheyt,
En kan hier niet syn beschreven,
Eerst in de vyf jaeren tyd,
Heeft zy op een stoel geseten,
Met twee stokken in haer hand,

Het wonderlyk Leven van BRIGITA DE MEESTER, *
 woonachtig op het Dorp van Hegem, die door de
 Barmhertigheyt Gods Martelaeresse leeft, in een
 standvastige verduldigheyt in alle haer pynen ende
 ellenden, die Godt haer nu den tyd van vyfthien
 jaeren heeft overgesonden, soo gy breeder zult hoor-
 ren in dit Lied.

STEMME: *Van den bekeerden Sondaer.*

Komt en wilt dit lied aenmerken,
 Hoe dat Godt syne wonderheyt,
 In een Creatuur doet merken,
 Die door haer verduldigheyt,
 Dagelyks Godt van hier boven,
 Van het Hemels waere hof,
 In haeren persoon Komt loven,
 Met veel glorie ende lof,

1 Voorbeeld heeft sy komen leeren,
 Aen Job syn verduldigheyt,
 Hy was vol wonden en zeeren,
 Soo mag van hem zyn geleyd,
 Van de planken van myn voeten,
 Tot den top al van myn hoofd,
 Was in hem niet te verloofen,
 Van gesontheyt gansch ontbloot.

2 Brigita u wonder leven,
 In uwe standvastigheyt,
 En kan hier niet zyn beschreven,
 Eerst in de vyf jaeren tyd,
 Heeft sy op een stoel gezeten,
 Met twee stokken in haer hand,
 Gods barmhertigheyt gequeten,
 Nocht noyt reger hem gekant.

3 Sy heeft haer wierlyk verlangten,
 In haer lichaem onderstaen,
 Veertig wonden heeft s' ontfangen,
 Die als roofen openstaen,
 Geven aengenaeme geuren,
 Als een lichte in 't veld,
 Verlich en schoone van Colemanen,
 Die haer hert noyt heeft ontfelt.

4 Wonderbaer quam Godt haer spaeren,
 Als hy haer dan noch acht jaer,
 Van de dood wilde bewaeren,
 Want sy heeft in dit g'vaer,
 Soo lang beddelyks gelegen,
 Denkende op Jesus pyn,
 Die heeft op het Kruys gelegen,
 Om daer aen geecht te zyn.

5 Heeft noch meer als noch twee jaeren,
 In noch grooter pyn geleest,
 Dat men haer in dit bewaeren,
 Soo lang niet verbed en heeft,
 Slier gerust daer in geslaepen,
 Gelyk Jesus op het Kruys,
 Waer in sy quam vreugt te raepen,
 Tot spyt van het ziele gespuys.

6 Heeft als sy leede voor desen,
 In volmakte gesontheyt,
 Vyf voeten en half te wesen,
 In haer volkomenheyt,
 Maar ou als men haer komt meten,
 Een half elle in haer maer,
 Noyt soo een Martelaeres geweten,
 Op de weiret in dien haer.

7 Sy eert dagelyks Jesus wonden,
 In syn geeseling onderstaen,
 Mag het zyn tot boet der sonden,
 Dat ik mag meer onderstaen,
 Wilt myn londen doch vergeven,
 En die van den boofen menschen,
 Dat sy mogen beter leven,
 Ach dat waer al mynen wensch,
 8 Als Maria wil ik rullen,
 In het Kruys van onsen Heer,
 Heylig Kruys O al myn lullen
 Dat kuss' ik met lijde teer,
 Mag ik maar naer al myn lyden,
 Met myn weerde Patronus,
 Hier met Godt my verblyden,
 In d' H. melsche kerremis.

9 Den toelooop van vele menschen,
 Die met sichten zyn beladen,
 Komen naer de vrouw te wenschen,
 Hoort wat troost dat sy ontfanen,
 Sy vermaent hui om te lyden,
 Dat Godt hun vertroosten sal,
 In hun alderwants: stryden,
 Sal bevrien van ongeval.

10 Elk wenscht t' hebben haeren zegen,
 Om vertroosting in hun pyn
 's Hemels douw moet als een regen,
 U bedouwen bidt voor my,
 'k Sal om u gesontheyt lezen,
 Dat het Godt believen mag,
 Uwe quaellen te genesen,
 Soo 't u salig wesen mag.

11 Vele velk uyt verre steden,
 Edel en onedel lier,
 Wagens Koufien even gereden,
 Om Brigita aen te sien,
 Ook veel geestelyke personen,
 Komen daer ook aengegaen,
 Om Gods werk te sien vertoonen,
 't Welk de vrouw moet onderstaen.

12 Men hoort aen Godt glorie geven
 Van al die naer het huys gaen,
 Seggende hoe kan sy noch leven,
 En soo veel pyn onderstaen,
 Sy komt Martelaeres te leven,
 Om haer verduldigheyt,
 Daerom dient Godt toegeschreven,
 Van u tot inder ewigh-tyt.

13 Laet ons nu met David sigen
 Heer hoe groot is uwe magt,
 Ons verstaen kan niet bespringen,
 Het besluyt van uwe kracht,
 In dees teere vrouw te vinden,
 Daer elk in verwondert staet,
 't Hett dat leeft maer om t. bidt
 Hem aen Godt in dese daer.

Gerymt en gesongen door JOANNES MONSTRUL

4. Wed^e van Gulielmus

Gods bermhertigheyt gequeten,
Noch noyt tegen hem gekant.

4

Sy heeft naer vieriglyk verlangen,
In haer lichaem onderstaen,
Veertig wonden heeft s'ontvanghen,
Die als roosen openslaen,
Geven aengenaeme geuren,
Als een lelie in 'tveld,
Versch en schoone van Coleuren,
Die haer hert noyt heeft ontstelt.

5

Wonderbaer quam Godt haer spaeren,
Als hy haer dan noch acht jaer,
Van de doodt wilde bewaeren,
Want sy heeft in dit gevaer,
Soo lang beddelyks gelegen,
Denkende op Jesus pyn,
Die heeft op het Kruys gelegen,
Om daer aen geecht te zijn.

6

s' Heeft noch meer als noch twee jaeren,
In noch grooter pyn geleeft,
Dat men haer in dit beswaeren,
Soo lang niet verbed en heeft,
Maer gerust daer in geslaepen,
Gelyck Jezus op het kruys,
Waer in sy quam vreugt te raepen,
Tot spyt van het ziels gespuys.

7

s' Heeft als sy leefde voor desen,
In volmaekte gesontheyt,
Vyf voeten en half te wesen, (15)
In haer volkomenheyt,
Maer nu als men haer komt meten,

Een half elle in haer maet,
Noyt soo een martelaeres geweten,
Op de weirelt in dien staet.

8

Sy eert dagelyks Jesus wonden,
In syn geesseling onderstaen,
Mag het syn tot boet der sonden,
Dat ik mag meer onderstaen,
Wilt myn sonden doch vergeven,
En die van den boosen mensch,
Dat sy mogen beter leven,
Ach dat waer al mynen wensch.

9

Als Maria wil ik rusten,
In het kruys van onsen Heer,
Heylig Kruys O al myn lusten!
Dat kuss' ik met liefde teer.
Mag myn weerde patrones,
Hier met Godt my verblyden,
In d'Hemelsche kerremis.

10

Den toeloop van vele menschen,
Die met siekten syn belaeen,
Komen naer de vrouw te wenschen,
Hoort wat troost dat sy ontgaen.
Sy vermaent hun om te lyden,
Dat Godt hun vertroosten sal,
In hun alderswaerste stryden,
Sal bevrien van ongeval.

11

Elk wensch t'hebben haeren zegen,
Om vertroosting in hun pyn,
's Hemels douw moet als een regen,
U bedouwen bidt voor my,
'k Sal om u gesontheyt lesen,

Dat het Godt believen mag,
Uwe quaellen te genesen,
Soo 't u salig wesen mag.

12

Vele volk uyt verre steden,
Edel en onedel lien,
Wagens koetsen even gereden,
Om Brigitta aen te sien,
Ook veel geestelyke persoonen,
Komen daer ook aengegaen,
Om Godts werk te sien vertoonen
't Welk de vrouw moet onderstaen.

13

Men hoort aen Godt glorie geven
Van al die naer het huys gaen,
Seggende hoe kan sy noch leven,
En soo vele pyn onderstaen,
Sy komt martelares te leven,
Om haere verduldigheyd,
Daerom dient Godt toegeschreven,
Van nu tot inder eeuwigheydt.

14

Laet ons nu met David Singen,
Heer hoe groot is uwe magt,
Ons verstand kan niet bespringen,
Het besluyt van uwe kracht.
In dees teere vrouw te vinden,
Daer elk in verwondert staet,
't Hert dat leeft maer om te binden
Hem aen Godt in dese daet.

Gerymt en gesongen door Joannes Monstrul."

C. BRIEVEN AAN BRIGITTE

1. Overzicht.

A. GEDATEERDE BRIEVEN MET PLAATSAANDUIDING:

1782	Brugge	27.09.1782	32.	Antwerpen	30.12.1784	
1783	2.(Vrasene)	1783	33.	Antwerpen	31.12.1784	
	3.Audenaerde	2.11.1783	1785	34.	Antwerpen	18.(01). '85
	4.St.-Niklaas	15.11.1783		35.	Antwerpen	18.01.1785
	5.St.-Niklaas	21.11.1783		36.	Antwerpen	9.02.1785
	6.Sleidinghe	25.11.1783		37.	Antwerpen	9.02.1785
	7.Audenaerde	7.12.1783		38.	Antwerpen	23.02.1785
	8.Audenaerde	8.12.1783		39.	Antwerpen	23.02.1785
	9.Aalst(?)	17.12.1783		40.	Antwerpen	27.02.1785
	10.Antwerpen	23.12.1783		41.	Antwerpen	1.03.1785
	11.Nieukercken	25.12.1783		42.	Antwerpen	11.03.1785
	12.Gent	26.12.1783		43.	Antwerpen	25.04.1785
1784				44.	Tournay	28.08. s.a.
	13.Brugge	8.()1784				
	14.Vracene	25.01.1784	D/1	<u>ONGEDATEERDE BRIEVEN MET PLAATSAANDUIDING:</u>		
	15.Courtray	2.03.1784		.Enkele brieven dragen wel de plaatsnaam van waaruit ze verstuurd werden, maar er is geen datum aangeduid:		
	16.Antwerpen	28.03.1784		St. Niklaas (wezenhuis)		
	17.Ieper	3.04.1784		Haesdonck		
	18.Antwerpen	18.04.1784		Lille en Flandre		
	19.Ieper	10.(05).1784		Lille		
	20.Brugghe	29.05.1784				
	21.Antwerpen	18.06.1784				
	22.Antwerpen	14.08.1784				
	23.Antwerpen	16.08.1784				
	24.Antwerpen	10.09.1784	D/2	<u>ONGEDATEERDE BRIEVEN ZONDER PLAATSAANDUIDING.</u>		
	25.Lille	14.09.1784		Er zijn dan nog 35 brieven en briefjes die geen plaats van verzending, noch datum vertonen.		
	26.Tournay	4.10.1784				
	27.Antwerpen	21.10.1784				
	28.Antwerpen	22.10.1784				
	29.Doornick	9.11.1784	C/	<u>BRIEVEN OVER B.D.</u>		
	30.Antwerpen	26.11.1784		Naast al deze brieven in het D.A.I. zijn er nog 2 brieven die handelen <u>over</u> Brigitte Demeestere.		
	31.Antwerpen	27.12.1784				

2. VAN WAAR KWAMEN DE BRIEVEN?

Van de 44 bekende gedateerde brieven die in het klooster van de grauwe zusters te Izegem bewaard werden en thans in het dekenaal archief te vinden zijn, kon de volgende lijst worden opgemaakt:

Antwerpen	23	Gent	1
Brugge	3	St. Niklaas	2
Courtray	1	Sleidinghe	1
Audenaerde	3	Tournay	2
Iper	2	Doornick	1
Nieukercken	1	Vrasene	2
Lille	1	Aalst (?)	1

SAMEN 44

3. DE ADRESSERING

In onze moderne tijd zijn we gewoon aan een heel degelijk adres op de omslag van onze brieven. Deze adressen bevatten naast de naam; de voornaam of de afkorting ervan, de straat en het juiste huisnummer, het postnummer en de naam van de bewoonde gemeente. Wanneer iets mankeert gebeurt het wel dat we de omslag door de post teruggezonden krijgen met de vermelding " Niet bekend aan dit adres".

In de XVIIIe eeuw was het postwezen wel niet zo uitgebreid als nu en ook niet zo veeleisend als dat op heden het geval is. De brieven werden in die tijd op de recto-kant beschreven. Daarna werden ze op een bijzondere manier gevouwen en in elkaar geduwd en veelal met zegellak gesloten. Op de verso-zijde werd er dan heel dikwijls een zeer schamel adres neergepend. Meestal werd de brief dan meegegeven aan een bekend en betrouwbaar persoon die in deze richting uit moest om in die of die stad aan bekenden de brief te bezorgen. Deze moesten die brief dan op hun beurt verder doorgeven tot het bewuste schrijven soms na dagen in handen kwam van de geadresseerde persoon. Andere brieven werden met de postkoets meegegeven. Op sommige, van de aan Brigitte toegestuurde brieven, zien we nog de resten

van de rode afdruk van het verbroken zegel waarmee de brief vroeger eens gedicht werd. Ook vinden we een afstempeling A (16) vermeld in een cirkel die zeer regelmatig gebruikt werd in de XVIIIe eeuw. Grote filatelistische waarden zijn dat niet maar het blijven toch eigenaardigheden van de plaatselijke postdistributie. Ook komt de vraag wel eens op, hoe het mogelijk is om de bestemming te vinden met zulke schamele adresaanduiding of foutieve schrijfwijzen.

Hier volgen nu enkele bewaarde adressen:

- aen/ joffrouw/ joffr brigita / de Meester
- jouffrouw / Brigitta de Meester
- Aen/ Aen brisite demester / Tot Issigem / in den bus (17)
- Versoeke Desen Brief / te Bestellen Aen de / Deugtsaeme
Brigitte
- Om te bestellen / an berzite weduwe / van de mestere /
tot ijseghem
- Aen de Godtminnende bergita / tot Isegem
- Op de parochie van / usigem
- Desen Brief / sal men bestellen aen / bresitta weduwe tot /
Hiese gem
- Aen de Ersaeme / Brigitta woonende tot Iseghem / met vriend/
tot Izeghem
- Je prie Les personnes charitable de faire adresser cette
Lettre a La Bonne Brigitte dans son lits proche D' aysighem
par Courtray - Sitotot je vous prie.

De 23 antwerpse brieven zijn van diverse personen afkomstig. Het grootste deel, een achttiental komen van een en dezelfde familie J.B. De Wolf. Vader J.B. De Wolf schreef er zelfs 3, zijn vrouw schreef er 9, de oudste dochter, M.F. De Wolf schreef er 4 en er zijn dan nog 2 brieven van A. De Wolf.

De vijf overblijvende antwerpse brieven komen van

- Anna Josepha Van den H. Bartholomeus C.O.W. (2X).
- Isa Borrekens (1X) (18)
- G. Borrekens (1X) (18)
- Joanna Buyens (1X)

aan de weduwe Grisitta
 tot isegem die altyt
 te bedde licht.

Een van de vele onvolledige adressen.

aan de hand
 Jozef van Anne Marie Callens
 Wi van D. van de putten Bij het
 Eooster

Tot iseghem
 Per Cortrijk

(A)

Brief aan Anne Marie Callens voor Brigitte (met A-stempel).

De brieven van de familie De Wolf gingen over Mr Scorij uit de Veldstraat te Gent (cfr Brief van 18.01.1785) over Kortrijk en belandden bij Jouffrouw Anne Marie Callens, Wed. P . Vande putte, bij het Clooster (19) tot Iseghem.

De Familie De Wolf moet de toestand en het ziekteverloop van Brigitte bijzonder goed gekend hebben daar ze zeer geregeld de groeten overmaken in hun brieven aan " de dochter die U oppast " (Cfr. Brief van 18.06.1784)

4. DE AANSPREKING

Deze aanspreking of titelatuur is zeer verschillend van brief tot brief. Op zeer veel ongedateerde brieven of briefjes is er helemaal geen aanspreking te vinden. Van de vele andere zijn deze aansprekingen zeer lang en voor onze XXste eeuw zeer eigenaardig van klank.

Hier volgen enkele van de vele :

- Eersaeme in Jesu Christo onzen gekruysten Zaligmaker
- Seer Beminde Vriendinne Gods bresitta
- Seer Eersaeme ende Godsvresende Brigita
- Seer geteerde Bruydt van Godt
- Seer Lieve vrindinne Brigitta tot Isegem
- Seer beminde in Christo
- Eersaeme bregitte
- Joffrouw Maghegrita
- Beminde berzite
- Seer beminde brigijte
- Bon bergritte
- beminde brisita
- servante de Dieu
- Bergieta

De naam BRIGITTA moet in deze tijd een zeer moeilijk te schrijven naam geweest zijn, daar hij in de titelatuur van de zovele brieven op zoveel verschillende wijzen voorkomt.

5. DE INHOUD VAN DE GEDATEERDE BRIEVEN

De cijfers tussen haakjes, gevolgd door een X-teken, die achter bepaalde namen van ziekten of ongemakken genoteerd zijn, duiden

op het aantal gevallen, die in de nagelaten brieven voorkwamen die aan B . D . gericht waren.

De inhoud van deze vele brieven blijft langs de schrale kant en loont zeker de moeite niet om integraal gepubliceerd te worden. Het grootste deel bevat een bede om genezing van een of andere kwaal met een bijgaande beschrijving soms kort maar ook wel eens uitvoeriger. Veel van deze brieven zijn zeker door minder ontwikkelde personen, in een moeilijk leesbaar schrift gesteld en soms wel eens in een rauw taaltje op papier gebracht.

Ze handelen over maag - (2X), keel-(2X) en hoofdpijn (2X). Eens is er spraak van steen en speen, over waterzucht (2X), over "romatise" (=rheumatiek) (2X) en eens over de "marcoos sickte". (20)

Ook vragen ze aan Brigitte veel gebeden, nu eens om de genezing van een kind of om een goede bevalling van een vierde kindje waarvan de drie vorige reeds gestorven zijn, dan weer zijn het gebeden die gevraagd worden om een goede erfenis te bekomen of goed te slagen in de studiën of tegen groot bloedverlies. Een vrouw vraagt zelf verlost te zijn van haar "zeere KAEKE die al duert van zijdert dat zij getrouw is." (8.01.1784)

Verder nog klagen ze over koorsten, over benauwdheid (=kortademigheid) smeken ze om herstelling van hun gezicht of danken ze Brigitte om een persoonlijk bezoek ten haren huize.

Een kleiner deel verzoekt om meer opbeuring en sterkte. Ze vragen meestal om gebeden (10X) of om medegebeden bij het houden van een noveen of danken om door haar en haar omgeving gedane gebeden. Dit laatste is over duidelijk uit een brief van 1.03.1785 waar we kunnen lezen: "...hij zal verhooren de

Gebeden die UE ende de andere juffrouwen van den huysse de

Goetheyt hebben gehadt aen Hem voor mijne Genesinge te doen..."

Soms wordt aangedrongen op "de alderkrachtigste gebeden "

(23.12.1783), om de bekering van zondaars (2X) of vragen ze het kranke vrouwtje om raad bij een kloosterkeuze (2X). Een persoon vraagt steun in zijn gebed bij een bijzondere voorspraak op het feest van de H. Brigitte. Een ander vraagt gebeden om een voorspoedige reis en er is zelfs een die vraagt om toezending van

" een fleschen met waeter van Onse Lieve Vrouwe van Groeninge tot Cortryck " om daarmede dan zijn gezwel te wassen.

De ondertoon van al deze brieven is zeer gelovig en betrouwend. Sommige kloosterzusters, een uit Rijsel en een andere uit Doornik leggen zelfs hun zieleleven zo bloot zoals ze het wellicht aan hun biechtvader eens gedaan hebben. Heel veel van deze brieven bevatten dan lofpreizingen tot de Allerhoogste en tot de H. Maagd en dat ze genezing verwachten zo het hen zalig is.

6. DE INHOUD VAN DE ONGEDATEERDE BRIEVEN

In de ongedateerde brieven die aan Brigitte werden gericht, komt het de lezer onmiddellijk voor dat deze brieven voorkomen van een heel gewoon volkje dat de Izegemse weduwe om gebeden vraagt en om haar tussenkomst smeekt om toch maar enigszins geholpen te worden in hun ellende. Deze brieven zijn meestal zeer kort, slecht van zinsbouw en van schrijfwijze en een heel deel van de brieven werd zelfs door de afzender (ster) nooit ondertekend.

Andere brieven zijn langer en geven een uitvoerige beschrijving van de ondergane kwaal . Bij enkelen is het een zeer vertrouwelij mededelen als ware het aan een geestelijke leider.

De pijnen en kwalen zijn verschillend van aard.

De mensen vragen vooral gebeden om hulp te bekomen bij de geleden pijn in de benen (5X) , hoofdpijn (3X). Verder komen er gevallen voor van rug-(1X) maag-(1X) en buikpijn(2X). Van " inwendige quellinge " (1X) gewrichtspijnen (2X), waarvan één schrijft over heuppijn (1X) waarvan één nader bepaalt " het speen inwendelijk en het seatica (21).

Andere zieken schrijven over een koude in armen en vingers en één spreekt van de "silte" (=ekzema) en twee gevallen beklagen zich over de "dicsessen en de seskens ".(22)

Bij de blijvende gebreken of kwalen komt blindheid het meest voor (4X). Ook worden er nog drie oogkwalen aan haar goedheid in haar gebeden aanbevolen. Ook doofheid (3X), vallende ziekten (3X) en kortademheid (2X) zijn wellicht de meest voortkomende kwalen. Eén schrijft aan Brigitte over langdurende koorsten en weer een ander over het verschijnen van bloedvlekken over haar gehele

lichaam. Bij een derde soort die allerlei gevallen bijeenbrengt wordt aan " Brigitte die altijd te bedde ligt" gevraagd een " alderkrachtigste " gebed te willen storten voor iemand in geestemoeilijkheden, een abdis verzoekt om gebeden om de klooster-gemeenschap te leiden in peis en vrede; men vraagt werk voor een vader van 'n talrijk kroost en haar hulp voor een student met een slecht geheugen. Brigitte wordt ook gevraagd in haar gebeden de ziel aan te bevelen van een boosdoener die moet verbrand worden en die zich niet wil bekeren. Ook spreekt er iemand van zijn " quade sinkinge " en een ander heeft het over zijn "vorten adem". Een maal smeekt een moeder met een kreupel kind om haar hulp en voorspraak en een zakenvrouw wil haar de " alderkrachtigste " gebeden vragen voor de goede uitval in haar zaken. Een vrouw vraagt aan Brigitte " hetgeen aan haar kind zalig is ", terwijl iemand anders haar smeekt om " ersteltenisse in mijn benen ". Er is zelf een schrijven waarin gevraagd wordt opdat Brigitte iets zou doen voor een man die een toegegroeide neus heeft van de pokken. Haar hulp wordt ingeroepen voor de meest eigenaardige zaken: voor een slechten brand aan het hoofd, voor een moederquael, voor lopende ogen, voor een negenjarige quellende onpasselijkheid, zelfs voor geestemoeilijkheden.

Een van de vele personen vraagt aan het kleine vrouwtje om een goede dood. Zelfs worden er aan Brigitte gebeden gevraagd om bijzondere moeilijkheden van zeer intieme familiale aard (2X).

7. MEN SPREEKT VAN HET " HEILIG BREGIETJE "

Vele briefschrijvers moeten zich met een bijzonder groot vertrouwen naar Brigitte gewend hebben. Ze aanzagen het kleine zieke Izegemse weeuwtje als een geestelijke supermens die reeds lang, in al haar lijden, de grenzen van het " gewone mens-zijn" overschreden had en op de drempel van de zo begeerde heiligheid stond of deze misschien als " martelaresse " al lang ongemerkt maar zeker overschreden was.

Daarom zijn heel wat korte uitdrukkingen een treffend beeld van de manier van hoogschatting en ingebeelde heiligheid die bij de briefschrijvers waar genomen wordt.

Zo lezen we:

Ongedateerd: Adieu fidéle Servante de Dieu
geschreven door een Abdis uit een Arme Klaren-
klooster

15.11.1783 : ... bij U ōDiensmaegt Godts

08.01.1784 : gesinte Bersita

02.03.1784 : ... voor dat heylic vrouwken

04.10.1784 : Aimée de Dieu

Een beeld van zeer sterk vertrouwen in Brigitte vinden we ook in een brief van 17.12.1783 waarin het volgende te lezen staat :

"... mijne ondermutse sende ick toe om de SELVE AEN TE RAEKEN tot ontlastinge des hooftsnog meer andere welkers neusdoeck hier bij besloten is voor eene arme vrouwe het doeckxken is voor een dochterken dat dikwijls is gequelt met maeghpyne...."

Het is opvallend dat de brieven waarin gevraagd wordt naar een reliek of de zegen, dat al deze brieven ongedateerd zijn en dus komen van een meer volks publiek.

- Ick bidde ootmoedig om de benedictie....
- ... van een clyn bitgen lynwaet van U
- ... send een klein beeldeken versoucke ook klein beeldeken voor mij
- ... en ik versoeke van UE dat gij mij gelieft te senden eene gedinckenisse dat aen UE heeft aangeraakt...
- ... ook een gedenkenis, als was het maar een beeldeken of 2.
- (brief van Arme Klaren, Lille)
...nous envoier quelque petite chose venant de votre personne afin que nous ayons son vengeance de vous.

Al deze personen willen in hun omgeving iets dat herinnert aan Brigitte. Er mag gerust ondersteld worden: Ze verlangen een RELIEK van dat super-vrouwtje om dat bij alle ongemakken te gebruiken en zodoende de genezing te bekomen.

8 GESCHENKEN VOOR BRIGITTE.

Bij het lezen van de verschillende brieven, was het wel heel gemakkelijk vast te stellen, dat het lijdende vrouwtje van aan

" de Sloore ", van verschillende personen soms begiftigd werd met kleine geschenken. Ze kunnen lichte attenties genoemd worden om een kleine vreugde te brengen in het zo grauwe leventje van deze zieke vrouw.

"... Een reliquie van de venerable moeder Anna van de H. Bartholomeus en een doosken met dezelfde reliquie voor uw vriendin ... (27.02.85)"

....een klyn mandeken toegesonden het welk Ue par eerste Daegen sult ontvangen, met schocolaet (23) ende drie kleyn schildereykens ..."

"... zende Ue hier ingesloten een weynig heylighdom van den Heyligen Franciscus...

" Sy sent U een klyn genegenthijdt uyt een goed hert te weten een niuwe Csoon(?) (10.09.84)

Mevr. De Wolf zendt B.D. een potke confituur van uit Brugge en zendt thee mee voor Marianne.

Zoals gemeld, zijn alle geschenken eerder klein en gering van waarde en mag er alleen van zekere attenties gewag gemaakt worden.

SLOTWOORD

De laatste levensjaren van B.D. waren tussen al haar leed en ongemakken heen, zeer schone jaren, waar ze de goede zorgen genoot van twee zeer trouwe mensen die maar steeds het beste met haar voor hadden. Haar dood bracht een zware drukte bij de Izegemse geestelijkheid teweeg. In alle stilte werd er naar gestreefd om van B.D. "GEEN HEILIG BRIGIETJE" te maken.

Het vrome weewtje was wel een zeer godvruchtig mens geweest, dat al zijn pijnen in onderdanigheid aan de Goddelijke Voorzienigheid en zonder morren gedragen had, maar dat alleen is geen basis of start om een heiligverklaring af te dwingen.

Onmiddellijk na haar afsterven, werd er in het openbaar wel in die zin gepraat door de gewone Jan-van-de-straat, maar zulke volkse heiligheid steunt alleen op sentiment en overwaardering. Daar wilde de Kerk zelf niets mee te maken hebben. Ook mirakelen waren niet bekend.

Sommige briefschrijvers vroegen wel naar " een aandenken " = relieken, maar een kleine souvenir aan een persoon die U lief of duurbaar is, is daarom nog niet altijd een " reliek " te noemen.

Kortom de dood van B.D. ging met veel gepraat en gebabbel voorbij, terwijl de geestelijkheid zweeg in alle talen. Na een veel kortere tijd dan eerst voorzien was, werd het gekeuvel over en rond B.D. geringer en weldra was dat vrome vrouwtje in de vergetelheid verdwenen.

Ze was een mooi voorbeeld geweest van levensmoed en volharding. Ze had veel stadsgenoten en ook veel vreemde tijdsgenoten met woord en voorbeeld geholpen.

Een schoon leven was in leed en pijn voorbijgegaan.

NOTEN :

- (1) Joannes Franciscus LUST: ° Meneu 18.10.1691 .

Hij was de zoon van Joannes en Joanna Termijn. Hij was een tijd deservitor te Izegem. Hij werd er pastoor op 13.05.1724 en trad in dienst op de 25 van dezelfde maand. J.F.LUST was de geestelijke herder die van de gekende pastoors hier het langst dit ambt vervulde.

Hij stierft te Izegem op 6.05.1770 na 46 jaar als herder bij dezelfde mensen te hebben vertoefd.

's Anderendaags werd hij op de zuidkant van het kerkhof begraven.

- (2) S.A.I - Geboorten - 1704-1755 p. 1154r 2e kolom.

- (3) S.A.I - Geboorten - 1756-1779 p. 1425v

- (4) S.A.I - Geboorten - 1756-1779 p. 1485r

- (5) S.A.I - Geboorten - 1756-1779 p. 1510r

- (6) S.A.I - Geboorten - 1756-1779 p. 1531v

- (7) ANNE MARIE CALLENS:

° Izegem 11.04.1743. - S.A.I - Geboorten 1704-1755 p.1255v.
fa Joannis en Anna Maria Maseure.

- (8) GEESTELIJKE DOCHTER: Een geestelijke dochter was geen kloosterzuster. Het was een persoon die we kunnen plaatsen tussen een religieuse en een godvruchtig persoon. Zo 'n geestelijke dochter bleef in de wereld en vervulde een dagtaak (net als de begijntjes). Ze droegen ook een bijzonder hoofddeksel die hen duidelijk van alle andere vrouwspersonen onderscheidde. De bijzonderste bezigheden van deze geestelijke dochters over dag waren werken van liefdadigheid, een zeer intens gebedsleven en het verzorgen en het opsmukken van de kerk.

- (9) DE SLOORE: In het landboek van Fr. De Bal van 1746 lezen we onder nr 1460 het volgende: Joannes Vierstraete fs. Guill. behuysde erve wesende herberghe genaamd de Sloore; ten voorgaenden landboeke 1171. paelende oost Pieter d'Hondt, suyd voetwegh, west volgende partije, noort 2 voorgaende partijen groot: 0.2.8.

Daar was het dat B.D. de vijftien laatste jaren van haar leven sleet. In haar tijd moet de herberg als dranksluiterij verdwenen geweest zijn. In de XIXe eeuw en in de eerste helft van de XXe eeuw was er in de buurt weer een herberg met dezelfde naam.

In 1898 werd " de Sloore " uitgebaat door Aug. Dewitte - Bardoel en in 1949 werd ze als herberg voorgoed gesloten. " SLOORE " zou een oud Vlaams dialectwoord zijn, dat " KOOLZAAD " betekend.

- (10) BIJ DE SUYDDEURE... is de tekst die terug te vinden is op p. 54 van het originele handschrift van J. B. Van de walle cfr. p. 46 van de wederuitgave in T.M. nr 31, 1971 (XI)/3. Die zuiddeur was een zijdeur van de oude St.- Tillokerk die naar het zuiden uitgaf, zoals we die duidelijk kunnen merken op de afbeelding van de lithografie van Deroeck, Brugge, in het boek IZEGEM VROEGER EN NU, p. 49. Wat die " droomer " beduidt, werd niet gevonden. Misschien verwijst Vd Walle hier naar een grafbeeld dat voor de mensen uit de XVIIIe eeuw een zeer duidelijke aanduiding was op het kerkhof.
- (11) Petrus Franciscus BRAYE zoon van Philippus en Margarit Du Coulombier,
- ° Moeskroen 6.08.1724. Hij was eerst bedienaar geweest te Kuurne van 1758 tot mei 1759. Daarna werd hij onderpastoor te Wervik en in 1759 onderpastoor te Rekkem. Later werd hij pastoor te Aalbeke. Voor hij naar Izegem kwam werd hij deservitor te St.-Eloois-Winkel.
- Op 25.10.1770 werd hij pastoor benoemd te Izegem en ingehaald op 13 december van hetzelfde jaar. Hij stief te Izegem op 23.03.1786 op de middag. Volgens de notulen van het dodenboek stierf hij van een slecht been op 24.03.1786. Op het laatst van zijn leven sprak hij de gelovigen toe, gezeten aan de communiebank. Diezelfde pastoor Brayé bezorgde de " Overwinders in Eendrachtigheyd " heel wat last door alle verdere toneelaktiviteit stil te leggen.
- cfr. T.M. nr 38 - XIVjg. (1974/1 - p. 24).

(12) Vincentius Jacobus VERHULST : ° Izegem 21.12.1744. Onder-
pastoor in zijn geboortestad in 1773. Hij werd pastoor
in Kooigem op 18.08.1789 en kwam daar te overlijden op
22.11.1836.

Hij was zoon van J.B. Verhulst - D' Haveloose. Zijn vader
was Baljuw van Kachtem en Hoogbaljuw van het Prinsdom van
Izegem.

(13) BRIEFWISSEING: Deze brieven gericht aan B.D. in haar laat-
ste levensjaren (1782 -1785). Al deze brieven werden met
rode cijfers genummerd in de rechter bovenhoek van iedere
brief. Ze kunnen in drie groepen ingedeeld worden:

A. Gedateerde brieven gericht aan B.D.	44
B. Ongedateerde brieven gericht aan B.D.	39
C. Brieven die handelen over B.D.	2

Dat maakt samen 85 brieven uit het laatste kwart van de
XVIIIe eeuw. Al deze brieven zijn verzameld in een grijze
map en berusten op heden in het D.A.I. In dezelfde map is
ook het besproken marktlied (= vliegend blad) over B.D.
te vinden.

(14) VLIEGEND BLAD : Was een enkel los blad dat de tekst van een
nieuw lied bracht, dat de marktzanger aan het volk wilde
aanleren. Het bevatte naast de lange strofenij meestal de
STEMME (= zangwijze van een lied die in deze periode IN
was) en alleen de naam van de zanger (- tekstdichter).
Er was noch datum, noch muziekaanduiding, noch enige an-
dere aanwijzing zoals de naam van de drukker of wat ook
op zo'n VLIEGEND BLAD te vinden.

(15) VIJF VOETEN EN HALF : oude maten.

Vroeger had iedere streek zijn eigen maten. De verschil-
len waren soms zeer gering maar die verscheidenheid bleef
toch een moeilijkheid. Dit bleef zo tot in 1790 tot de
Parijse " Académie des Sciences " met de metrieke maten
gans Europa (Op Groot-Brittannië na) van dezelfde maten
voorzag. In de tijd was de IZEGEMSE MAAT een eenheid die
op vele markten als maateenheid gold. Een voet was in onze

streck 0,296 m lang. (Zie T.M. nr 16).(VI/3, p.29).
5,5 x 0,296 m= 1,63m.B.D. zou dus volgens deze maatstaf
een vrouw van middelmatige grootte geweest zijn.

(16) AFSTEMPELING A :

Dit is een cirkel van 17mm diameter met daarin een gewone
hoofdletter-drukletter A.

Deze afstempeling werd op de omslag aangebracht door de
postbode die de brief bestelde.

(17) IN DEN BUS : (Heden - 1978 -: BOSMOLENS) was en is een
andere wijk van Izegem. Deze wijk ligt iets meer Z-W van
de " SLOORE " en was in de XVIIIe eeuw reeds een van de
grootste stadswijken met een ruime bevolking en een drie-
tal molens.

(T.M. nr. 1-I jg.) (1960-61/1 - p. 30 e. v.)

(18) ISA BORREKENS en G. BORREKENS waren nichten van vrouw J.B.
De Wolf.(Cfr. brief 27.12.1784). De meeste Antwerpse
brieven komen van de Familie De Wolf.

(19) CLOOSTER : Klooster van de Grauwe zusters te Izegem in de
huidige Roeselaarsestraat.- Cfr. T.M. nr. XIX, 7e jg.
(1967/3) p. 3. - Dit klooster stond, waar nu het hospitaal
staat en waar de nieuwste gebouwen (1978) verschijnen.
Er was een ingangspoort recht over de Nieuwstraat en de
hovingen en kloostergronden liepen door in het oosten tot
aan de KLOOSTERstraat (een straat die haar naam aan dat
klooster te danken heeft).De Grauwe Zusters en hun kloos-
ter verdwenen uit Izegem met de Franse revolutie.

(20) MARCOOS SIECKTE: Het Sint-Markoenszeer kon o.a. genezen
worden door aanraking door de koning van Frankrijk, door de
koning van Engeland en door de Oostenrijkse prinsen. De
Franse koningen kregen die macht na een bedevaart naar
het graf van SAINT MARCOUL, in de slotkapel van Corbeny.
Zie verder:

1. L. Vandenbussche, P. Braeckman en S. Top, ZIEKTEN EN
REMEDIES IN DE VOLKSGENEESKUNDE, p. 146: Kliergezwollen,
kropzweren, koningszeer, kapelette, kortkarstigheid...,

Marculfuszeer, Sint - Marcoenknobbels, Scrofulosis,
Ecrouelles, King's evil.

2. Elie Col de Vilars; DICTIONNAIRE FRANCOIS - LATIN DES
TERMES DE MEDICINE ET DE CHIRURGIE, Paris 1741: Ecrouelles:
Ce sont des tumeurs dures ... sont benignes ou malinges...
de la nature du cancer. (p. 147)

3. Cabanes, REMEDES D'AUTREFOIS (Deuxième série) , Paris
1913:pp 23 -74 : Le toucher royal

4. A. De Cock, VOLKSGENEESKUNDE IN VLAANDEREN, p. 296 e.v.
H. Markulfus, een Franse heilige die leefde in de 5e eeuw
wordt tegen het MarkoENZEER aangeropen. (Hij wordt ver-
eerd te Wondelgem en te Herdersem. Te Herdersem bestond
er zelfs een bedevaarvaantje met een onderschrift waarin
de term " het seer van Sinte Maicoen " voorkwam.

5. René Blouard, LES SAINT POPULAIRES, Saint Marcoul, Abbé
de Nanteuil. Saint - Marcoul - de - l' Isle, Guérisseur
d' écrouelles, uit GUETTEUR WALLON, Namen, n(140, 1957, 48 blz.

* We danken hier bijzonder graag Dr. Apr. L.J. Vandewiele
uit DESTELBERGEN om de mededelingen die hij ons hierover
verschafte.

(21) SEATICA : sciatique of ischias.

(22) DICKSESSEN EN DE SESKENS : Deze naam werd gebruikt voor
" de vallende ziekte " (Cfr. Van Goor's folkloristisch
woordenboek p.1) Het is ook een volkse uitdrukking voor
" de stuipen ".

(23) SCHOCOLAET (= Chocolade) Voor deze tijd was chocolade een
vrij dure en zeldzame luxe. Het was pas na 1728, nadat
Philips V van Spanje, de cacao monopolie aan de interna-
tionale vereniging had verkocht, dat er een grote daling
kwam in de cacao prijs. In de XVIIIe eeuw kwamen de eerste
chocoladefabrieken in Engeland (1728), in Frankrijk (1760)
in Duitsland (1765).

Het is pas, nadat in 1828 C.S. Van Houtten het hoge vetgehalte
in de bestaande chocolade door persing kon verwijderen
(cacaoboter) dat er cacao poeder kon ontstaan.

BIBLIOGRAFIE:

1. TANGHE G.F. Parochieboek van Iseghem,
Brugge, Drukk. Wed. De Schryver - Van Haecke,
Steenstraet, 1862-63, p. 345 -347
2. VANDE WALLE J.B. Notitieboeksche van ...
T.M. nr. 31 - 1971(XI/3) - p. 46
3. GELDHOF Jos." Brigietje De Meestere, een Izegemse Heilige? "
In " DE MANDELBODE " 18.01.1958.
3. D.A.I. : De brieven aan Brigietje De Meestere
4. S.A.I. : Boeken van de Burgerlijke stand.

HET KRUIS OP DE HOEK VAN BARON-EN REPERSTRAAT

Heel in het begin van onze eeuw werden er te Emelgem veertig nieuwe huizen gebouwd. Hieronder vallen de huizen in de Kouterweg (de Veertien huizen) en ook een huizenrij op de N-W-hoek van Baron-en Reperstraat. Nu is daar op die hoek een elektriciteitswinkel Dewiele gevestigd. Voor die huizen gebouwd waren, stond er daar op de hoek van een stuk roggeland een groot houten kruis met een in hout gesneden O.L.Heer in een kapel van in elkaar gegroeide takken en twijgen. Wanneer de hoek werd toegebouwd, werd het kruis aan de westgevel van de huizen opgehangen en bleef daar tot het rond de jaren 1970 verdween. Momenteel moet het in de buurt binnenshuis bewaard worden om het te vrijwaren van "de tand des tijds".

EEN KORTE AANBRENG TOT DE MILITAIRE GESCHIEDENIS VAN IZEGEM. DEEL 2. (*)

REKRUTERING TE IZEGEM ONDER OOSTENRIJKS BEWIND.

DOOR. EDG. SEYNAEVE
GROTE MARKT, 8. 8800 ROESELARE.

INLEIDING

De Oostenrijke Nederlanden hebben dikwijls hun vorsten gesteund. Ze stemden de nodige gelden voor de lichte van nieuwe regimenten of aanvulling der oude. Zo werden Dragondonders van de Ligne, regimenten van Arberg, van Vierset, van Clerfayt, en nog andere, bediend. In 1742 vinden wij zowat 30.000 Belgen bij het Oostenrijks Leger.(1) Ononderbroken zal de rekrutering doorgevoerd worden en dit tot aan het einde van het Oostenrijks Regime (1794). Ook Izegem was onderdeel van deze grote onderneming.

HET LEGER IN DE XVIIIe EEUW

De oorlogen in de XVIIIe eeuw werden gevoerd door kleine beroepslegers die door hun chefs zoveel mogelijk werden gespaard. Inderdaad, huurlingen kosten veel geld.(2) Deze contractuelen vochten voor een bepaalde soldij en slechts voor korte tijd. Vrij gemakkelijk konden zij onderofficier worden, de officiersgraden waren echter, in het algemeen, voorbehouden aan de adel. Het mag gezegd worden dat deze Belgische Eenheden zich werkelijk thuis voelden in de Oostenrijkse Krijgsmacht. Zelfs voor de toekenning der hoogste graden maakte de Weense politiek geen onderscheid van nationaliteit. Uit ons land zullen dan ook meer dan 25 generaals, waaronder 20 veldmaarschalken, benoemd en beroemd worden. Tijdens de Zevenjarige Oorlog (1756-1763) hebben de Nationale Regimenten, zonder onderbreking, deelgenomen aan alle operaties van het Oostenrijks Leger.(3)

De legers uit de XVIIIe eeuw bestonden meestal uit twee onderscheiden elementen : een bestendige macht bestaande uit artil-

192 (*) Zie T.M. nr. 44/45 - XVI/1-2. p. 97 e.v.

lerie, cavalerie, bewakingseenheden aan de grenzen en een contingent geroselde vrijwilligers bij oorlogsgevaar of crisisperiode. Slechts na 1789 zal dit systeem volledig op zijn kop gezet worden het invoeren van de Nationale Conscriptie.

In de slag gebruikten deze legers de Lineaire taktiek. De verliezen waren relatief klein. Een subtiële diplomatie zorgde ervoor dat aan de vijandelikheden een sneller einde werd gesteld.(4)

Interessant is het ook te vermelden dat in de legers van toen een ijzeren tucht heerste. Een zwaar vergrijp werd zonder pardon met de dood bestraft. Voor een officier werd het vonnis voltrokken door het zwaard, de onderofficier of de soldaat kwamen voor het vuurpeloton of aan de galg.(5)

Meestal hadden de militairen een slechte faam bij de bevolking.

REKRUTERING

Niet alle huurlingen kwamen zich blijgemoed aanmelden op de aanwervingsburelen. De onophoudelijke krijgsverrichtingen en de plunderende troepen uit de XVIIe eeuw hadden er voor gezorgd dat de bevolking zeer wantrouwig stond tegen al wat met leger te doen had. Daarentegen moesten de bestaande regimenten steeds aangevuld worden met frisse krachten. Men bepaalde dus personen, burgers en - of militairen, om aan werving te doen.

De werving gebeurde in de verschillende dorpen en steden van de Oostenrijkse Nederlanden. Ieder regiment delegeerde er zijn rekruteurs die de streek afzochten naar mogelijke kandidaten. Per geregelde konvoeien werden de rekruten vervoerd naar verzamelcentra om daar in handen genomen te worden door vertegenwoordigers van de verschillende regimenten. Dan pas begon de reis naar de standplaats van het regiment.

Een ordonnantie van 1758 legt voor Vlaanderen drie centra op : Gent - Brugge - Kortrijk. Te Gent zullen de rekruten ontvangen worden door Luitenant-Kolonel Béthune die zal delegeren aan de Majoor de La Roque, te Brugge door de kommandant van het Linie-régiment die zal delegeren aan de plaatskommandant Van Asche,

te Kortrijk door Kapitein Le Clercq die zal delegeren aan de officier belast met het Commissariaat.(6)

Bij de rekrutering in Vlaanderen van 1763(1000man) worden bepaalde voorwaarden vastgelegd, zo leest men ondermeer dat men personen tussen 20 en 40 jaar met een kontraktermijn van 30 jaar.

Bij de inlijving moeten de rekruten een kleine geldsom ontvangen als inlijvingspremie.(7) Uit een onderzoek doorgevoerd in 1788 in Vlaanderen blijkt dat tal van lokale administraties te klagen hebben over het gedrag der rekruteurs.(8) Inderdaad, deze ronselaars maakten dikwijls gebruik van sluwe knepen om de stuiver te verdienen. Vooral in de herbergen zochten zij hun slachtoffers op. De meesten werden dronken gemaakt en ondertekenden in hun roes een kontrakt waarvan zij de ernst en de draagwijdte slechts begrepen bij het nuchter worden. Weigerden deze rekruten mee te gaan naar de verzamelplaatsen dan werden zij er naar toe gedreven met stokslagen of gewapenderhand.(9)

Om deze wanttoestanden te bekampen werd op 19 januari 1789 de rekrutering gereglementeerd. Interessant is het even dit verkort reglement aan te halen:

1. Zij die bevolen worden worden voor de rekrutering moeten van goed gedrag en zeden zijn en zeer toegewijd. Zij moeten door de verschillende regimenten met uiterste zorg gekozen worden.
2. Men zal voor deze rekruteringstaak de voorkeur geven aan ongehuwden.
3. In het aangeduid kanton zal de rekruteur een vriendelijk voorkomen moeten hebben en iedere uitspatting en vechtpartij vermijden.
4. pro memorie.
5. De geestelijkheid en de wethouders der verschillende parochies waar rekruteurs opereren zullen de autoriteiten op de hoogte houden hoe de rekruteurs zich gedragen. Iedere klacht zal schriftelijk aan de autoriteiten gemeld worden.
6. De rekruteurs mogen enkel in het aangeduid kanton rekruteren. Er mag niet naar goeddunken gelogeed worden, de aangeduide plaatsen zijn bindend.

7. Om welke reden ook mag geen geld aangenomen worden van de bevolking. Het is verboden aangeworven rekruten opnieuw vrij te laten. Elke uitspatting zal door de plaatselijke autoriteit moeten geseind worden. De in gebreke bevonden rekruteurs zullen teruggeroepen worden en eventueel gestraft.
8. Er zal in ieder regiment een nauwkeurig onderzoek ingesteld worden bij elke klacht. Na zijn terugroeping kan betrokkene een straf krijgen. Men mag voor rekruteur zeker geen personen nemen die reeds voor dergelijke feiten werden gestraft.
9. Men mag een rekrut niet hinderen vrijelijk te spreken voor de Oorlogscommissie, noch druk noch bedreigingen zijn toegelaten.
10. De rekruteur mag zijn logement niet betalen. Het is de taak van de plaatselijke wethouders deze zaak te regelen met de herbergiers. De hierdoor ontstane lasten moeten trimestrieel doorgestuurd worden aan de hogere administratie.
11. Gezien de reeds vastgestelde misbruiken zullen geen brevetten meer van rekruteur afgeleverd worden aan soldaten met verlof.
12. Buiten uitzonderlijke gevallen zullen de rekruteurs om de maand naar de verzamelcentra komen.
13. pro memorie
14. pro memorie (10)

De rekruteurs moesten ook in het bezit zijn van een rekruteringsbrief afgeleverd door het Centraal Bestuur. Dat de meeste herbergiers niet enthousiast waren dergelijk publiek te logeren hoeft ons niet te verwonderen. Soms moesten de plaatselijke autoriteiten ingrijpen om het logeren mogelijk te maken. Naast het risico van vechtpartijen en onbetaalde rekeningen uitten de herbergiers ook hun ongenoegen over de schamele prijs die zij van de wethouders kregen als vergoeding voor kost en inwoon van rekruten en rekruteurs. Een som van drie stuivers per man werd steeds als ontoereikend bestempeld. (11)

Niet alleen de herbergiers maar ook de plaatselijke autoriteiten hadden zorgen te over met de rekruteurs, vooral wanneer

deze laatsten buiten het aangeduid gebied gingen rekruteren en wanneer er massale deserties te noteren vielen. Dit zal in een later artikel besproken worden. Interessant is het deze korte beschouwingen af te sluiten met een ordonnantie van 1758 waar beschreven wordt wat de rekruten bij hun aankomst in het regiment ontvingen:

- Een uniform bestaande uit een vest en een broek van goed linnen, degelijk gestoffeerd, grijs-wit van kleur met rode mouwomslagen, alles volgens de bevelen van de Overheid.
- Een hoed met witte boord
- Twee dassen uit crêpeweefsel, voorzien van een haak
- Twee hemden
- Een paar kousen
- Een paar slobkousen
- Een paar schoenen voorzien van gespen
- Een vellen rugzak met riem
- Een bandelier en een gordel van goed leder
- Een geweerriem (12)

Aan de hand van door ons gevonden dokumenten in het stadsarchief van Izegem gaat de besproken periode van 1783 tot en met 1787, op enkele uitzonderingen na. Vooral de plaatsen waar gelogeed werd, het aantal gasten en de ontvangen sommen door de plaatselijke herbergiers hebben onze aandacht weerhouden.

DE IN DE KOSTENSTATEN AANGEHAALDE REGIMENTEN

1. INFANTERIEREGIMENT VIERSET

Dit regiment droeg het nummer 58. De naam bleef behouden van 1763 tot 1794 toen het regiment werd aangeduid als BEAULIEU. (13)

Standplaatsen: van 1763 tot 1779 te Brussel. Andere standplaatsen zijn niet gekend doch uit de aangehaalde dokumentatie menen wij Brugge te moeten weerhouden. (14)

Rekruteringszones: in 1765 in de provincies Luxemburg en Limburg

in 1763 in de provincies Luxemburg, Limburg, Namen, Brabant, Luik, streken van Stavelot-Malmedy.

in 1788 Het Vrije van Brugge, in de streken van Nieuwpoort, Dixmuide, Loo, Veurne, Yper, Kortrijk, Menen, Doornik, Luik, Brussel. (15)

2. INFANTERIEREGIMENT CLERFAYT

Dit regiment droeg het nummer 9. Vroeger noemde men dit regiment LOS RIOS (1725-1775).

Het regiment bleef behouden van 1775 tot 1802. (16)

Standplaatsen: van 1774 tot 1777 in Brussel.

van 1778 tot 1782 te Bergen

van 1782 tot 1790 te Gent

van 1791 tot 1797 te Doornik (17)

Rekruteringszones: in 1788 de streken van Aalst, Dendermonde, Land van Waas, Oudenaarde, Gent, Bergen-op-Zoom, Brussel. (18)

3. ARTILLERIE (in de tekst aangeduid als kanoniers-geografen)

Meestal waren het de artillerieregimenten die topografisch werk leverden. Zoals men weet ontstond tijdens het Oostenrijks bewind de beroemde Ferrariskaart. (19)

Slechts in 1738 werd in de Zuidelijke Nederlanden een artilleriekorps opgericht. In het begin bestond het slechts uit een compagnie, bevolen door ridder Franitzen. (20)

Standplaats:Tijdens de opname van de Ferrariskaart, te Mechelen
(1771-1778) ? 1772 tot 1790 in Nederland. (21)

Rekruteringszones:in 1744 gans de Zuidelijke Nederlanden (onder
voogdij van munitiebeheerder Joseph Lecomte (22)

4. DRAGONDEERS VAN ARBERG (1783)

Achtereenvolgens werden de cavalerieregimenten genoemd :

Westerloo 1725 - 1732

De Ligne 1732 - 1757

Daun 1757 - 1758

Löwenstein 1758 - 1759

St Ignon 1759 - 1779

Arberg 1779 - 1789

Ursel 1789 - 1790

Latour 1790 - 1802 en later als de dragonders van
Windisch-Graetz. (23)

Hoewel zij van 1779 tot 1789 de naam Arberg droegen werden
zij soms nog de Ligne genoemd dit verklaart dan ook de aan-
wezigheid van deze naam in de door ons besproken archieven.

Standplaatsen:in 1763 de Staf te Brussel, één compagnie gre-
nadiers te Brussel, vier eskadrons te Gent,
twee eskadrons te Oudenaarde. (24)

in 1789 te Bergen

in 1790 te Aarlen (januari)

in 1790 te Gent, het eskadron "Chevaux-Légers"
te Doornik (november) (25)

in 1792 te Doornik vijf eskadrons, te Ath twee
eskadrons, te Brussel de Staf en één eskadron, (26)

Rekruteringszones:1746 streken van Luxemburg-Stavelot-Malmedy

1748 idem

1758 streken van Namen-Gosselies-een deel
van Brabant

1759 Namen-Gosselies-Bergen-Gent-Oudenaarde
-Charleroi-Leuven-Limburgse-Hodimont bij
Verviers

1762 Gans de Zuidelijke Nederlanden

1764 idem
1766 Henegouwen
1768 Limburgse - omstreken van Jodoigne
1769 Ath en Charleroi
1788 streek van Aubel - Henri-Chapelle -
Thimister en Rechain Dalhem - Luxemburg
Ronse - Charleroi - en in het algemeen
geheel de Zuidelijke Nederlanden. (27)

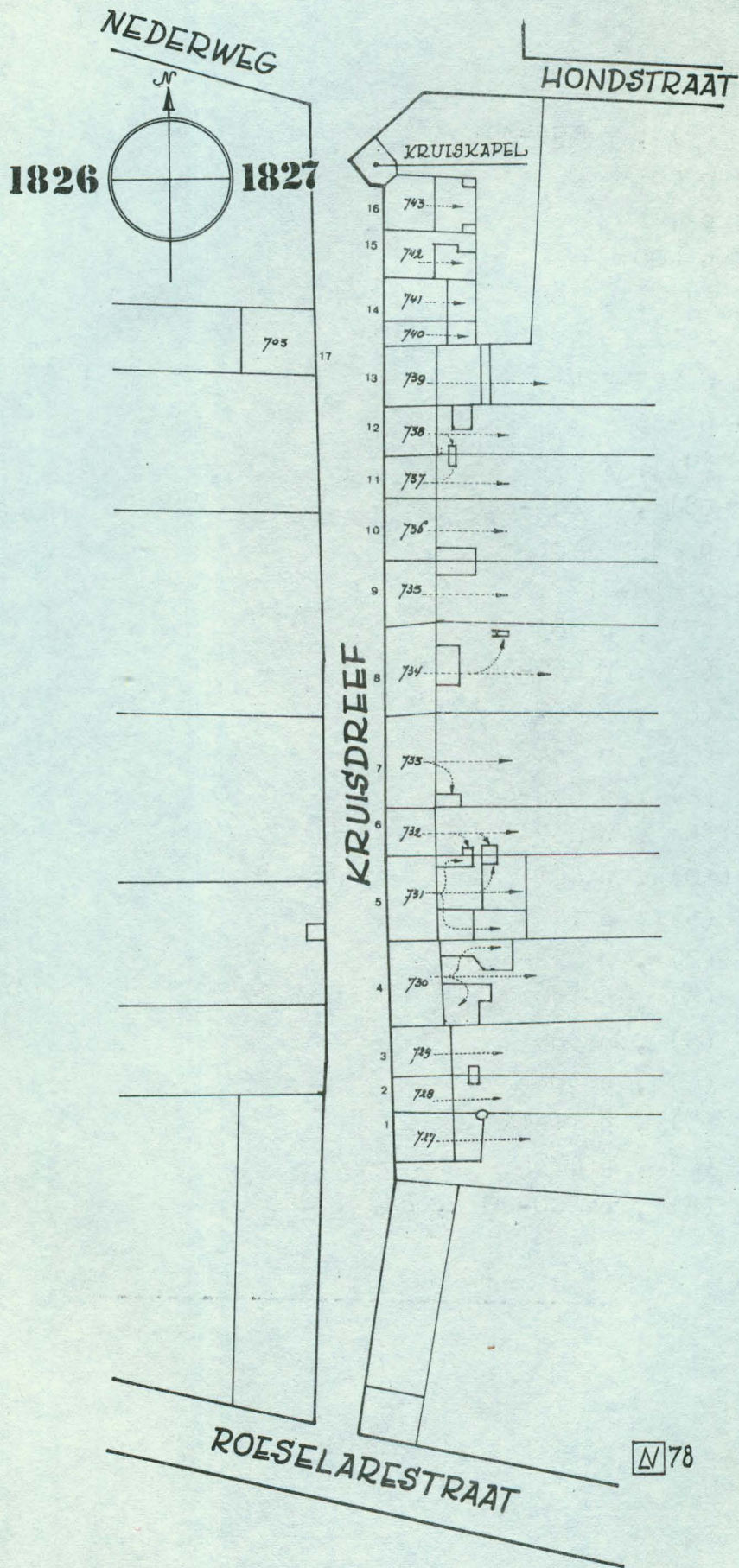
BIBLIOGRAFIE

- (1) BERNARD, Henri , Geschiedenis der Beneluxlanden als Mikro-
kosmos van Europa , vertaling, uitg.
Koninklijke Militaire School , Brussel, 1967.
- (2) BOGAERTS, K. Oostenrijkse Regimenten gestationneerd in
onze gewesten in de XVIIIe eeuw, Vlaamse
Stam, jg 10 , nr. 10 van 1 Dec. 1974.
- (3) CRUYPELANTS, Eugène, Officier d'Etat-Major de la Garde Civi-
que de Gand, Histoire de la Cavalerie Belge
au service d'Autriche, de France, des Pays-
Bas et pendant les premières années de no-
tre nationalité, édit. Eug. Vanderhaeghen,
1880.
- (4) GRUNNE, de, Comte, Luitenant-Colonel e/r, et, DEWINTER A. ,
Capitaine à l'Etat-Major, Les Dragons de
Latour, édit. Mertens, Bruxelles, 1913.
- (5) GUILIAUME, Baron, Luitenant-Général, Histoire des Régiments
Nationaux des Pays-Bas au service d'Autriche,
édit. Muquardt, Bruxelles, 1877.
- (6) Rekruteringsrekeningen onder Oostenrijks Bewind, brieven en
kijtschriften voor 1783-1786 en een brief
dd 1787, Stadsarchief Izegem,
- (7) Resolutieboek Prinsdom Izegem, Stadsarchief Izegem
- (8) RUWET, Joseph, Soldats des Régiments Nationaux au XVIIIe
Siècle, édit. Palais des Académies, Bruxel-
les, 1962.

- (9) VERMEIREN Léopold en GIJPEN Lieven, Vlaanderen Hart van Europa, Standaard Boekhandel, Antwerpen, 1964.
- (10) WINKLER PRINS (GROTE) , 1968, deel 7.
-

VOETNOTEN

- (1) o.c. (1) , p 397-398
 - (2) ibid p 400
 - (3) ibid p 403
 - (4) ibid p 400
 - (5) o.c. (9) , p 108
 - (6) o.c. (8) , p 207
 - (7) ibid p 223-224
 - (8) ibid p 235
 - (9) o.c. (9) , p 106
 - (10) o.c. (8) , p 245-248
 - (11) ibid p 235
 - (12) ibid p 216-217
 - (13) o.c. (5) , p 383
 - (14) o.c. (2) , p 659-660
 - (15) o.c. (8) , p 237
 - (16) o.c. (5) , p 384
 - (17) o.c. (2) , p 659-660
 - (18) o.c. (8) , p 237
 - (19) o.c. (10) , p 460
 - (20) o.c. (5) , p 14
 - (21) o.c. (2) , p 659-660
 - (22) o.c. (8) , p 199
 - (23) o.c. (5) , p 385
 - (24) o.c. (4) , p 30
 - (25) o.c. (3) , p 11-14
 - (26) o.c. (4) , p 42
 - (27) o.c. (8) , p 200-201 , 227 , 228
-

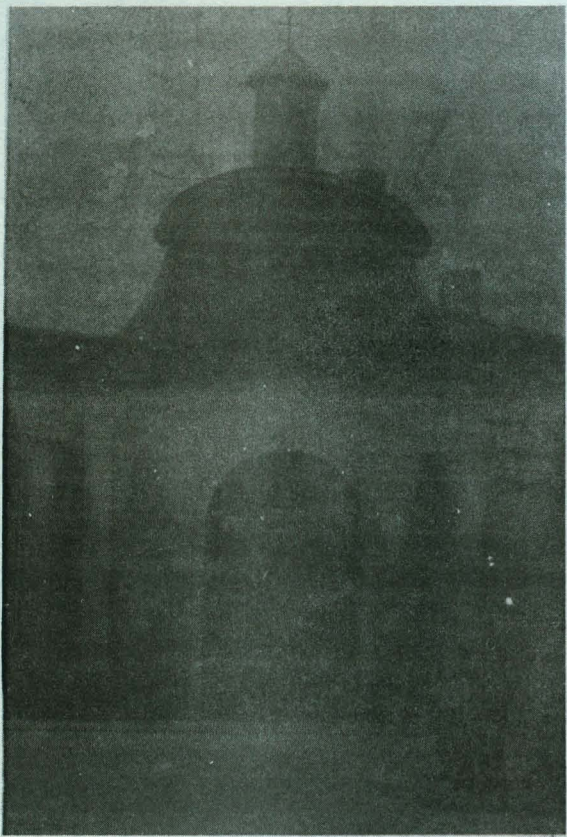

DE KRUISSTRAAT**1826-1827**

DOOR JOZEF BOURGEOIS.

KAD.NR.	EIGENAAR	HUISNR.	BEWONERS.
727	Hertog van Arenberg cijns heer	1	TERRIERE Petrus Echt Vandenborre garenkoper
728	erfgenaam van de Princes van Izegem	2	WERBROUCK Jan Baptiste Echt Vandenbulcke Barbara Spinner en DENIJS Francis Echt Werbrouck Rosalie Ekeldraaier
729	id id	3	SPRIET Joannes Echt Renier S�raphina metser DECOENE Jaco- bus Echt Renier Isabelle
730	id id	4	Garenkoper
731	id id	5	VANDENBORRE Judocus en kinderen Garenkoper
732	id id	6	VERHAMME Joannes Echt Debackere Theresa Ekeldraaier
733	id id	7	RENIER Jan-Baptiste Echt Nonckel Coleta Garenkoper
734	id id	8	TANGEDONCK Jacobus Echt Beeuw- saert Marie-Therese Spinner-Garenkoper
735	id id	9	Weduwe Jan GADEYNE en dochter Theresia BRABANT Jan en VAN- DEPUTTE Grielle en Laridon Alex Spinners
736	id id	10	RENIER Martinus en kinderen Houtdraaier
737	id id	11	MESSEYNE Jacobus Echt MERLIN Marie Joseph Schoenmaker

STRATEN VROEGER EN NU: DE KRUISSTRAAT

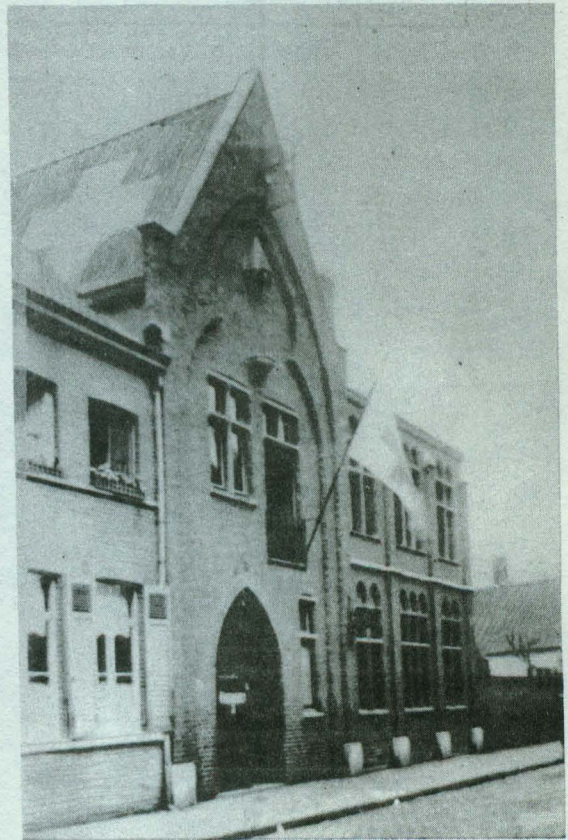
De oude Kruiskapel in de Kruisstraat rond 1890.

De H. Hartkerk die gebouwd werd door juffr. Eugenie Angellis. Daarom werd ze wel een tijd Angellis-kerk geheten.

w.o. II. - Het uitzicht is stilaan aan het verbeteren.

1914-18 - De toegang tot het Kriegs-lazareet in de Gilde.

Tussen de twee oorlogen. - De Kruisstr. verandert voortdurend van uitzicht.

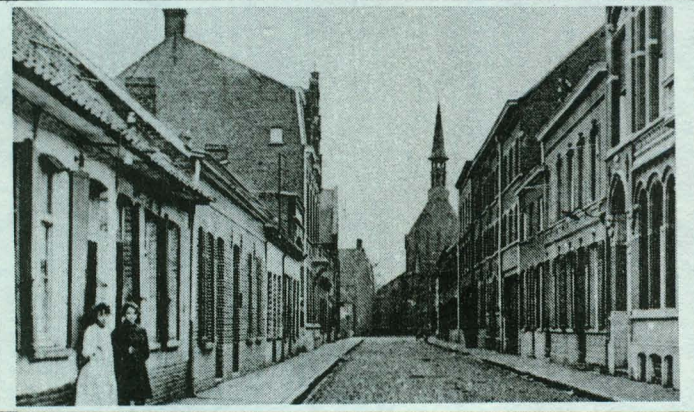
STRATEN VAN VROEGER EN NU: DE KRUISSTRAAT

1909 - De tentoonstellingsdrukte bij de Gilde.

1920 - Einde van de Kruisstr. met "De halve liter."

1928 - De oostzijde staan lage huusjes zonder verdieping.

1930 - De westzijde met de herberg "De Harmonie".

Zicht van Kruisstr. met de drukkete rond de jaren '30. Aan de oostzijde de nieuwe borstelfabriek van de firma Gheusens, aan de westzijde: firma V.d. Kerckhove.

738	id	id	12	VANFLETEREN Catherine Weduwe Verougstraete en broeder Van- fleteren Franciscus en NONCLE Thomas Echt Verougstraete Antonia Schoenmakers
739	id	id	13	VERFAILLE Albert Echt Brabandt Isabelle Voerman
740	id	id	14	VERHELLE Francis Echt Meulen- ijzer Marie en kinderen Kleermaker
741				
742	Hertog van Arenberg (cijsheer)		15	DEVOS Louis Echt Grijspeert Marie Garenkoper
743	id	id	16	SEYNAEVE Charles-Louis Echt DEVOS Therese Voerman
703	BUYSE Ferdinand, metser		17	BUYSE Ferdinand Echt Devoghele Francisca Metsers

=====

HET 16e L.R IN ZIJN STRIJD ROND IZEGEM

OP 27 MEI 1940

DOOR RAOUL ROYAUX.

27 mei. 0 uur Het I/16, versterkt met een peleton mitrailleurs van de 13e compagnie, een peleton mortieren 7,6, een peleton 4,7 en een peleton van de 9e compagnie/8 Linie (luitenant Coeckelberghs), bezet een defensieve stelling, aangezicht naar het zuiden, van 2.800 meter front, langsheen de noordelijke boord van het kanaal van de Mandel, tussen Ingelmunster en Izegem, tevens in zijn sector de agglomeratie van Emelgem omvattend.

Het wordt omkaderd ten oosten door het III/16, ten westen door het 8e Linie (Kachtem) en is in verbinding met de 3e compagnie, die de brug van Izegem, op 25 mei gesprongen, bezet houdt.

Gedurende zijn bezoek aan de CP/16, heeft generaal-majoor Liénard, die zich ter plaatse rekenschap kwam geven van de toestand in eerste lijn, medegedeeld dat het III/16 Ingelmunster moet prijsgeven, om de spoorlijn te bezetten, dat het I/16 onder bevel van de commandant van het 8e Linie overgaat, uitgezonderd de 1e compagnie (Escolle), die onder bevel komt van het III/16, met als opdracht een stevige verbinding te verwezenlijken met de 9e compagnie/16; de twee CP zijn burenen.

Vroeg in de morgen heeft de vijand (I/26 R) een doorbraak verwezenlijkt aan de spoorbrug van Ingelmunster, en de 9e compagnie (Van De Walle) overspoeld. Deze trekt in wanorde terug en sleept in haar spoor de manschappen van het peleton Brux van de 1e compagnie mee. Deze laatste zullen echter hun plaats in eerste lijn terug innemen. De aanval op de Linkerflank gaat voort. De commandant van de 1e compagnie (Escolle) meldt dat hij is afgesneden van het III/16, dat zich naar het noorden heeft teruggetrokken, en hij vraagt aan de CP/I/16 wat hij moet doen.

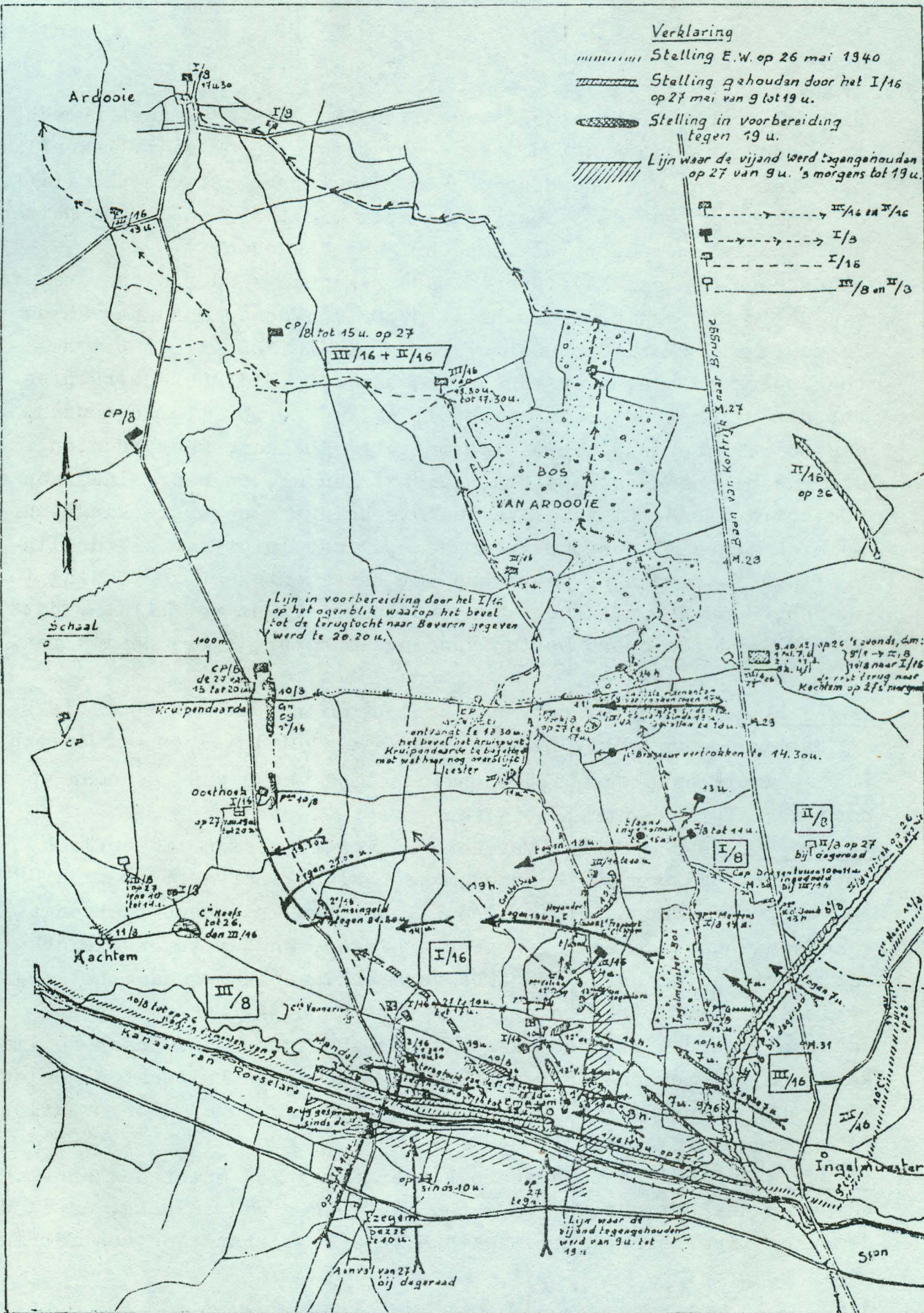
Majoor Michel (I/16) neemt hem terug onder zijn bevel, en om in de meest dringende behoeften te voorzien, beveelt hij vuur van de mortieren 7,6 op de spoorbrug van Ingelmunster, en aan de 1e compagnie schrijft hij voor een defensieve scharnierstelling te vormen, aangezicht naar het oosten, teneinde de linkerflank van het bataljon, dat door de terugtocht van het III/16 ongedekt was, te dekken. Na enkele schoten, afgevuurd op de spoorbrug, ontploft een mortiergranaat bij het verlaten van de loop; talrijke soldaten lopen kwetsuren op.

De 10e compagnie van het 8e Linie ontvangt van het I/16 het bevel, het front van de 1e compagnie naar het noorden toe, te verlengen, en tevens patrouilles naar Ingelmunster uit te zenden, teneinde contact te zoeken met het III/16 of andere bevriende troepen. 8 uur. De CP/I/16 verplaatst zich naar het kruispunt, gelegen op twee kilometer ten noorden van het kanaal van Izegem, en de 10e compagnie/8 Li (luitenant Wendelen) installeert zich in de oude CP, waar de telefonische centrale, die in verbinding staat met alle eenheden, nog in werking blijft. De nieuwe CP/16 is met deze telefonische centrale verbonden door twee dubbele lijnen, aangelegd op twee verschillende tracés. Deze verbinding heeft volledige voldoening geschonken gedurende de ganse duur van het gevecht; de beide telefonisten zijn op deze vooruitgeschoven centrale op hun post gebleven, en bleven zelfs hun dienst voortzetten, wanneer de vijand deze post aanviel en wanneer vooruitgeschoven vijandelijke elementen hem reeds voorbij waren getrokken. Er valt hier te vermelden dat al het materiaal, de centrale en de draadraden, van Britse oorsprong waren. Zij werden enkele dagen voordien in beslag genomen te Ooike, op verlaten Engelse artilleriestellingen.

Tegen 11 uur onderzoekt een patrouille, bevelen door adjudant KROL Deroisy van de 1e compagnie, het terrein, dat door de 9e compagnie verlaten was. Hij keert weer met DBT's, GP's, ladders voor mitrailleurgeweren en handgranaten. De commandant van het I/16 meldt aan de CP/8 Li, dat hij zijn front heeft recht getrokken en de 1e compagnie terug onder zijn bevel heeft genomen.

Verklaring

- Stelling E.W. op 26 mei 1940
- Stelling gehouden door het I/16 op 27 mei van 9 tot 19 u.
- Stelling in voorbereiding tegen 19 u.
- Lijn waar de vijand werd tegengehouden op 27 van 9 u. 's morgens tot 19 u.

Overzicht van de operaties op 26 en 27 mei 1940.

Hij zal trachten een benaderende lijn Emelgem-Ingelmunsterbosch te houden en hij vraagt dringend versterkingen om zijn linkerflank te beveiligen, die ongedekt was door de terugtocht van het III/16. De commandant van de 3e compagnie meldt, dat hij in Izegem Duiters heeft gezien met acht Belgische krijgsgevangenen.

Sinds meer dan een half uur is majoor Michel zonder nieuws van de van de 1e compagnie. Hij schrijft voor aan de commandant van de 2e compagnie (kapitein Crabbe) een groep te vormen met het peleton Sweers en elementen van de 1e compagnie. Zij moeten trachten tot het uiterste de scharnierstelling van de positie te houden, een bolwerk vormend aan de agglomeratie Emelgem, kerktoren, en sterk aanleunend naar rechts, aan het kanaal, en naar links aan de 10e compagnie/8e Linie. Deze laatste krijgt als versterking een peleton mitrailleurs, waarvan de opdracht luidt dat zij de linkerflank moet dekken, en tevens het bevel ontvangt verbinding te zoeken, door het uitsturen van patrouilles, met het III/16, dat gemeld werd ten noord-westen van Ingelmunster, nabij de mijlpaal tegen Nyander-Cabaret.

8 uur 40. De CP/1/16, ontvangt de mededeling dat het 9e Linie zich op Kachtem terugtrekt. De waarnemers van het bataljon melden een Duits artilleriekonvooi, dat onmiddellijk onder vuur genomen wordt door de Belgische artillerie, en verspreid wordt.

10 uur 45. De compagnie (Vermeersch) wordt op zijn linkerflank onder hevig geweervuur genomen. Majoor Michel ontvangt op zijn CP een korporaal van de Staf/III/8 Li, die hem op de hoogte brengt van de nakende aankomst van versterkingen, en hem tevens meldt dat de vijand Ardooie nadert. De versterkingen komen aan: het zijn geïsoleerde pelotons en zelfs gevechtsgroepen. Naargelang hun aankomst, worden zij door afgevaardigden van de Staf, naar de linkerflank geleid, en ter beschikking gesteld van Luitenat Wendelen, wiens 10e compagnie van het 8e Linie bedreigd wordt door overvleugeling en omsingeling.

11 uur 25. Commandant Vermeersch (3e compagnie) meldt de aanwezigheid van de Duitsers op 150 meter ten westen van de brug, nabij de gezonken binnenschepen (zuidelijke oever). Zij bezetten een fabriek nabij de brug.

11 uur 35. Het 1/16 vraagt de vernieling aan van de kerktoren van Emelgem, die bezet is door vijandelijke waarnemers, die van daar uit neerkijken op de stellingen; het vraagt tevens artillerievuur aan op de fabriek nabij de brug. De kerktoren van Emelgem wordt gebombardeerd, terwijl die van Izegem door geen enkel projectiel getroffen wordt.

11 uur 45. De stellingen worden hevig gemitrailleerd door zeven vliegtuigen. Eén er van wordt neergehaald en stort brandend neer in noord-westelijke richting. De 1e compagnie vraagt munitie.

12 uur 45. Een peleton van de 6e compagnie van het 8e Linie wordt naar de compagnie Crabbe (2e) gestuurd en een ander peleton wordt als versterking achter de 1e compagnie (Escolle) gezonden.

13 uur. Een tweede peleton van de 6e compagnie van het 8e Linie komt de 2e compagnie nog versterken en het laatste peleton van de 6e/8 wordt naar de 10e compagnie van het 8e Linie gestuurd.

13 uur 15. Het peleton Coeckelberghs (9e compagnie van het 8e Linie) wordt in versterking gestuurd bij de compagnie Escolle (1e), met een kanon 4,7, en als opdracht de baan naar Ingelmunster, richting oosten, te bestrijken. De 1e compagnie wordt geïnstalleerd in de huizen die de oostrand van Emelgem vormen. De automatische wapens nemen stelling op de eerste verdieping, teneinde door hun hellend vuur de nadering van de vijand te hinderen. De DBT's doen ook goed hun werk.

13 uur 25. Het peleton mitrailleurs van luitenant Valcke van de 12e compagnie van het 8e Linie, wordt naar luitenant Wendelen gezonden, teneinde de ongedekte linkerflank te beschermen, en heeft als vuuropdracht de oostelijke uitgangen van Ingelmunster.

13 uur 45. Een sectie van het peleton van luitenant Debroux van de 12e compagnie van het 8e Linie, wordt naar de 1e compagnie gestuurd, en een andere zijner secties wordt in versterking aan onder-luitenant Sweers toegekend (2e compagnie). Commandant Goffart, de adjudant-majoor van regiment, die op zending gestuurd was, valt in een hinderlaag en wordt gedood. De vijandelijke druk neemt over het ganse front toe. De gesneuvelden moeten blijven liggen, en dank zij een opgeëiste wagen kunnen de gekwetsten naar achter

geëvacueerd worden, want niettegenstaande herhaalde aanvragen werd geen enkele ambulantiwagen naar voor gestuurd. Onder-luitenant dokter Delpierre spant zich in en ontziet geen enkele moeite; hij begeeft zich onder het vuur naar de eerste lijn, om de gekwetsen te verzorgen, die zonder hem waarschijnlijk zouden gestorven zijn, bij gebrek aan zorgen.

15 uur. De commandant van het 111/8 meldt bij zijn aankomst op de CP/16 dat er op de linkerflank een gaping ontstaan is, die gehouden werd door gemengde elementen van de Cy/13 ID en door Genie.

Tegen 15 uur 30. meldt majoor Michel, dat een kanon 4,7 gemitrailleerd werd, terwijl het zich terugtrok van Ingelmunster naar Emelgem. Hij vraagt vrijwilligers om het terug binnen de lijnen te brengen. Adjudant Midré, begeleid door de soldaten Van Poppel, Claessen en Cornelis, haken vlug een tractor los, verwittigen de fusiliers van de 1e compagnie, die in de huizen opgesteld zijn, en verlaten de lijnen rond 16 uur in de richting van Ingelmunster. De baan lijkt verlaten, niettegenstaande men verdachte schimmen opmerkt in het hoge tarweveld, maar alles gaat goed. Aangekomen op enkele meter van de tractor en zijn kanon, wippen zij in een sloot, het wapen in de vuist en blijven met kloppendhart op de loer liggen. Claessen kruipt vooruit met een kabel, onder dekking van zijn kameraden. Hij gelukt er in hem vast te haken. Dan springen allen, als acrobaten op de tractor en ...zijn op weg. Deze weg lijkt lang, alhoewel alles kalm is. Plotseling beginnen de Duitsers op hen te schieten met hun kanonnen 3,7. Aanvankelijk zijn hun schoten te lang en worden de huizen getroffen, maar stilaan verbeteren zij hun vuur en nu vallen de bussen midden op de weg. Men moet aan slalom doen om de kraters te vermijden. De fusiliers openen, op hun beurt, het vuur. Gelukkig zijn hun schoten niet erg juist, maar een te nieuwsgierige burger wordt getroffen. De kleine groep vordert moeizaam, maar uiteindelijk bereiken de tractor, het kanon en de vrijwilligers de eerste huizen van Emelgem. De fusiliers in hun venster~~er~~ramen juichen hen toe. Een stuk en zijn munitie zullen niet als buit in de handen van de vijand vallen. Luitenant Escolle omhelst adjudant Midré en telefoneert het goede nieuws aan majoor Michel.

Tegen 15 uur 45 vraagt de 1e compagnie brancardiers.

Tegen 15 uur 55 vraagt de 3e compagnie brancardiers.

16 uur. De vijand ontketent een felle aanval in westelijke richting. (46 IR). Luitenant Wynant tracht deze aanval tot staan te brengen. Hij brengt zijn stukken 4,7 naar voor en strijdt hardnekkig, tot al zijn munitie uitgeput is. Hij is langs alle zijden ingesloten, hij neemt het geweer van een gesneuvelde soldaat, en samen met zijn manschappen biedt hij koppig weerstand aan de Duitse omsingeling. Dit moedig optreden heeft er veel toe bijgedragen, de vijandelijke aanval tegen het front van het bataljon in te dijken. De aanval heeft echter de stellingen van de 10e compagnie van het 8e Linie overvleugeld en de aanvaller bezet nu het bos van Ingelmunster. Het 1/46 IR en elementen van het 26 IR vorderen tot aan de zuidelijke rand van Ardooie en ten noorden van Kruipeendaarde.

Gedurende dit treffen werd luitenant Frappart, commandant van de 6e compagnie van het 8e Linie, zwaar gekwetst door verscheidene mitraillettekogels, wanneer hij Nyander-Cabaret trachtte te bereiken. Zijn compagnie trekt in wanorde terug.

18 uur 30. De vijand verhevigt zijn aanvallen, en zet zijn overvleugelingsmaneuver verder. Hij bereikt de westelijke oever van de Gistelbeek, en bevindt zich aldus practisch in de rug van het oorspronkelijke front van het 1/16. De commandant van het 1/16 brengt de commandant van het 8e Linie er van op de hoogte; die beveelt een volledige rechtekking uit te voeren, aangezicht naar het oosten, op de baan Izegem-Liester.

Hij beveelt:

Aan de 3e compagnie van commandant Vermeersch met versterkingen: de ganse bebouwde agglomeratie van Izegem, noordelijke oever, aangezicht naar het oosten, houden; de rechterflank ongewijzigd, de linker aanleunend aande CP/16, waar hij zelf in verbinding zal staan met de 2e compagnie.

Aan de 2e compagnie van kapitein Crabbe: zich terugtrekken, als scharnierend op zijn rechtervleugel, achter de baan Izegem-Liester;

haar rechterflank aanleunend aan de CP/16, in verbinding met de 3e compagnie, front ongeveer 500 meter. Deze lijn moet tot het uiterste gehouden worden.

Aan de 6e en 10e compagnies van het 8e Linie: zich terugtrekken achter de baan Izegem-Liester, de rechterflank in verbinding met de 2e compagnie, de linkerflank zal zich zo ver mogelijk uitspreiden, om in de richting van Liester verbinding op te nemen met bevriende troepen : Genie, Cy/13 ID en 9e Linieregiment.

Aan de 1e compagnie: terugtrekken met het peleton Sweers naar de linkerflank van de 2e compagnie, baan Ingelmunster.

Aan allen: de CP/16 en de hulppost zullen zich te Oosthoek bevinden, baan naar Ardoeie. De telefonische netten moeten buiten gebruik gesteld worden. Na het personeel van de CP/16 naar Oosthoek gezonden te hebben, op de baan naar Ardoeie, onder het bevel van een officier-adjunct, begeeft majoor Michel zich persoonlijk naar de baan op Liester, om er de terplaatsstelling der eenheden te leiden, naargelang hun aankomst en tevens om er vooraf een vlugge verkenning van het terrein te doen, teneinde de voornaamste doorgangen vast te leggen, die door de automatische wapens moeten gehouden worden. Nauwelijks op deze baan aangekomen, wordt hij het doelwit van het vuur van mitrailleurs, komende uit noord-oostelijke richting. Hij is verplicht zich terug te trekken op de baan naar Ardoeie, waar hij zijn nieuwe stelling inricht.

GROEPERING VAN MAJOOR MICHEL (1/16)(1)

-
- 1e compagnie/16: luitenant Escolle.
- 2e compagnie/16: kapitein Crabbe.
- 3e compagnie/16: commadant Vermeersch (ge-
kneusd).
- 4e compagnie/16: luitenant Vuylsteke (geëvacueerd,
ernstige kneuzingen).
- Een peleton van de 13e compagnie van het 8e Linie:
- Twee peletons van de 13e compagnie van het 8e Linie:
luitenanten Van Wayenberg en Van den
Bossche.
- Drie peletons van de 12e compagnie van het 8e Linie:
luitenant Springel en onder-luitenanten
De Broux en Valcke.
- Een peleton van de 9e compagnie van het 8e Linie:
luitenant Coeckelberghs.
- 10e compagnie/8 : luitenant Wendelen.
- Twee peletons van de 6e compagnie van het 8e Linie :
luitenant Frappart en onder-luitenant
Verreect.
- Een peleton motieren 7,6 van het 8e Linie:?
- Een sectie motieren 7,6 van het 8e Linie: onder
luitenant Huart.
- Een peleton kanonnen 4,7 van het 16e Linie : onder-
luitenant Jacobs en adjudant Midré.

(1) Alhoewel hij ernstig gekneusd was bij de vernieling van de brug te Izegem, is majoor Michel zijn bevelhebberschap blijven waarnemen.

Een sectie kanonnen 4,7 van het 8e Linie : onderluitenant Dausy.

(Hetzij een effectief van meer dan twee bataljons).

Majoor Michel doet de 2e compagnie een hoeve bezetten, met opdracht de flanken te beveiligen, hetgeen de andere eenheden moet toelaten op hun beurt de hun toegewezen stellingen te bezetten. Nauwelijks was de terplaatsstelling gebeurd, wanneer de nieuwe stelling reeds hevig aangevallen werd op haar front, door het 111/26 IR, dat de opdracht had, de inderhaast opgeworpen posities van de Belgen bij de Liester, te doorbreken. De munitie raakt uitgeput. Aan eenieder wordt aangeraden slechts met nauwkeurigheid en zekerheid te vuren. Ieder spant zich in, zich naar deze raadgevingen te richten, en de nauwkeurigheid van het vuur stopt de vijand in zijn opmarsch en verplicht hem dekking te zoeken. Frontaal tot staan gebracht, maar met een verrassende beweeglijkheid en gehard in de strijd, bovendien meesters in de kunst van het infiltreren, gelukken de Duitsers er in langs het noorden binnen te dringen. Bij valavond, tegen 21 uur 30, ontketenen zij een massieve aanval in de rug der verdedigers. Deze echter gehoorzamen aan het bevel ter plaatse weerstand te bieden tot uitputting van de munitie en zonder er aan te denken zich terug te trekken. Zij worden nu in front, in de flank en in de rug aangevallen door een sluwe, vasthoudende en geharde vijand, waarvan de artillerie in steun systematische de automatische wapens buiten gebruik stelt, evenals, bovendien ook de kanonnen 4,7 en zelfs de DBT's.

Het peleton van onderluitenant De Langhe van de 2e compagnie, dat als opdracht had, de vooruitgeschoven post van de kerktoren van Emelgem te verdedigen, slaagt er niet in op tijd los te haken. Het is langs alle zijden omsingeld en zijn automatische wapens zijn buiten gebruik. Drie van zijn groepsleiders zijn gekwetst en hij zelf is zwaar getroffen; tegen zijn wil in, moet hij de strijd staken, zijn munitie practisch uitgeput zijnde.

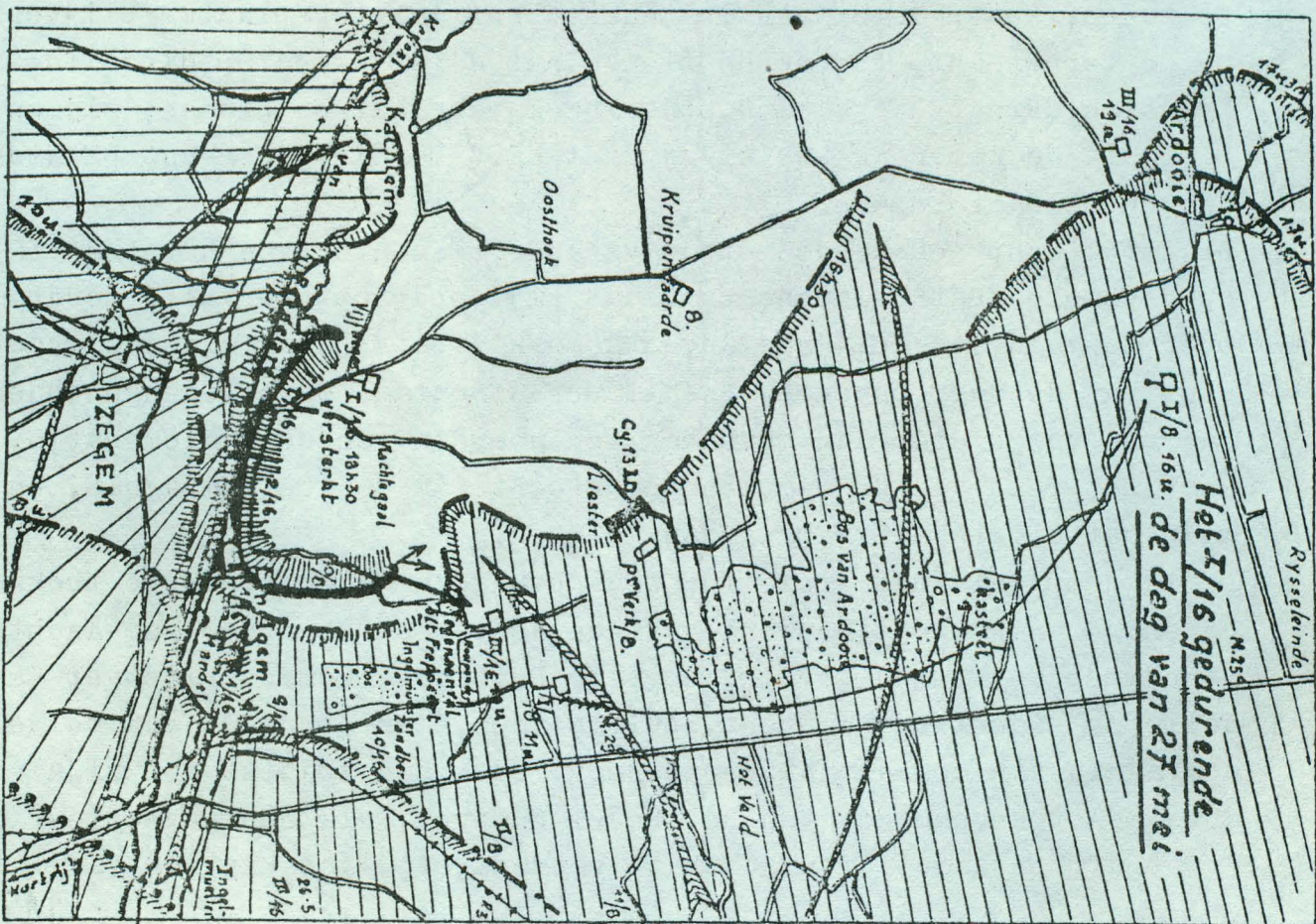
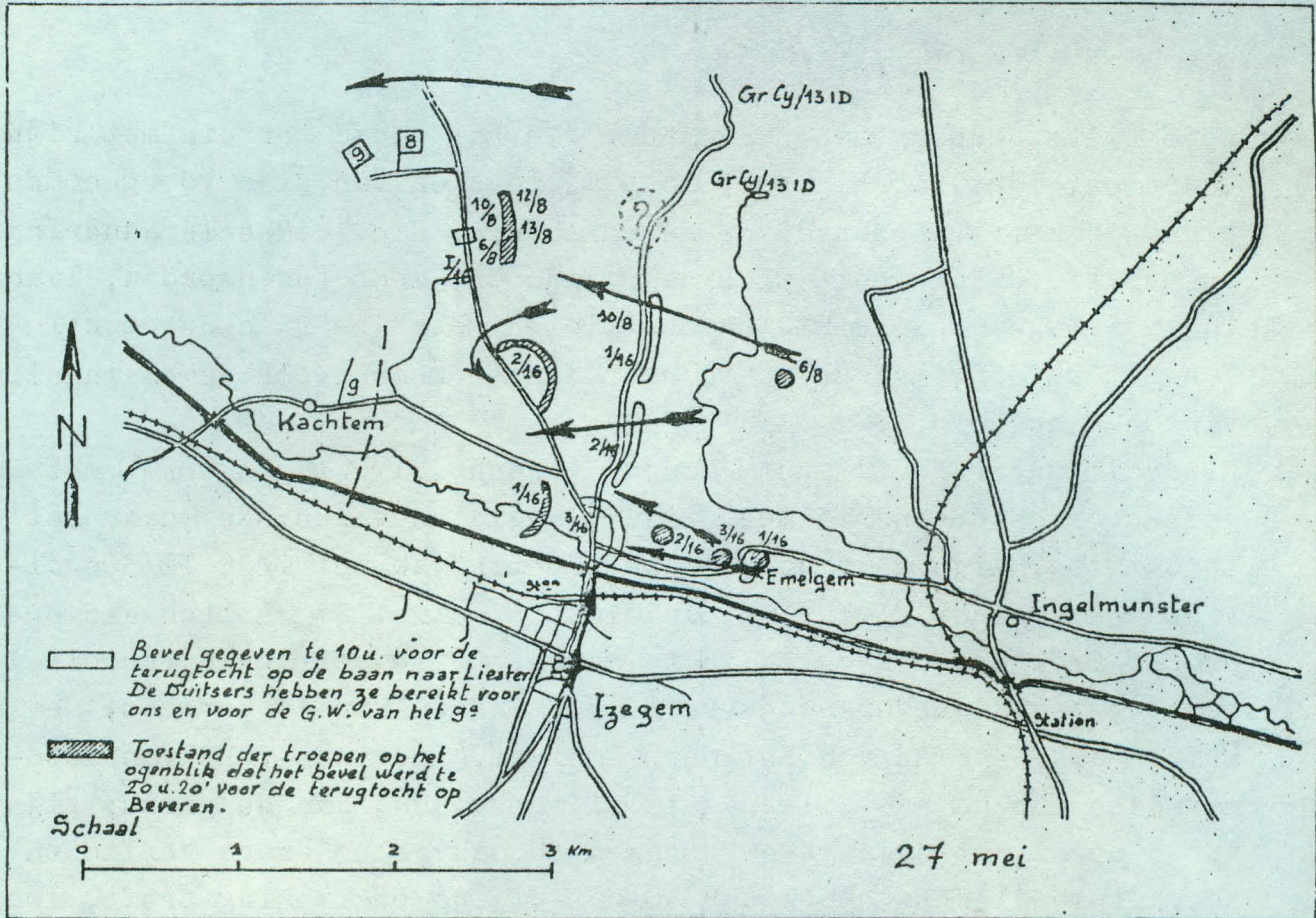
Majoor Michel vertrekt naar Emelgem, om zich ter plaatse reken-schap te geven, hoe het met de 3e compagnie gesteld is. Door de

agressieve houding van de vijand, die het ganse terrein met zijn vuur bestrijkt, is hij verplicht af te zien van zijn voorgenomen plan. Hij keert weer naar de 2e compagnie, die luidkeels aandringt op munitie. Hij begeeft zich naar zijn CP, meer ten noorden, laadt in zijn wagen enkele kisten munitie en keert weer in de richting van het zuiden, met de vaste hoop aan te komen vóór de omsingeling van deze eenheid.

Hij valt onder hevig vuur van de vijand, zijn wagen wordt met kogels doorzeefd, en hij moet zijn plan laten varen. Meer naar het zuiden toe, zijn de vijandelijke troepen van het 1/26 IR/30e divisie en van het 73 IR/19e divisie, in actie. Zij hebben als opdracht Emelgem en Kachtem in te nemen. De 1e compagnie (Escolle) bezet, zoals eerder reeds vermeld, sinds 9 uur 's morgens, de huizen aan de rand van het dorp Emelgem. Door hun vuur van automatische wapens en DBT's nagels zij de vijand aan de grond; zij vuren op al wat beweegt en brengen de aanvaller zware verliezen toe. Het is slechts om 19 uur 30 dat zij de beslissing treft, los te haken. Het peleton van luitenant Brux zal ter plaatse blijven om de terugtocht, gedurende tien minuten te dekken. Op ditzelfde ogenblik dringt een kleine obus in een der huizen binnen; zij ontploft in de kamer en kwetst adjudant KROL Deroisy, sergant DE Ridder en soldaat Lepere.

De terugtocht geschiedt met de vijand (elementen van het 1/26 IR) op de hielen. Het peleton Brux, dat zijn opdracht vervult, wordt overvleugeld, en krijgsgevangen gemaakt. De vijand, die een groot deel van de dag (ongeveer twaalf uur) frontaal werd tegengehouden, had een vrije doorgang gevonden ten noorden van de agglomeratie, door het feit van de bevolen terugtocht van de 10e compagnie, en waar het 111/16 een gaping had gelaten.

De 1e compagnie had diezelfde weg gevolgd om zich terug te trekken, de enige vrije weg trouwens naar de as van de baan Emelgem-Kachtem. Steeds op de hielen gevolgd door de Duitsers, komen Luitenant Escolle en zijn twee peletons, buiten adem, aan op de CP van de 3e compagnie van commandant Vermeersch. Deze had zojuist aan zijn drie peletonscommandanten het bevel gegeven, elk een gevechtsgroep af te staan, om zijn CP te verdedigen, want hij had vernomen

dat de vijand het kanaal op de linkerflank had overschreden. Hij zag aldus op zijn CP in de Prinsesstraat, een groep mannen verschijnen, voorafgegaan door de commandant van de 1e compagnie en andere officieren.

Hij verzocht luitenant Escolle en zijn officieren in zijn CP binnen te komen, en gaf onmiddellijk aan één hunner het bevel, de manschappen in de straat op te stellen, aangezicht naar het oosten. Hij vermoedde echter nog niet dat de vijand reeds zeer nabij was. In zijn CP ondervraagt hij luitenant Escolle, die hem verklaart het bevel ontvangen te hebben zich terug te trekken, om elders stelling te nemen; de 2e compagnie, zijn buur, had zich reeds teruggetrokken. Plotseling loopt een soldaat de CP binnen en roept: "De Duitsers zijn daar!".

Op dat ogenblik deed luitenant Escolle een instinctieve beweging, naar de achterzijde van het huis, maar commandant Vermeersch beveelt hem, stelling te nemen aan een venster en het vuur te openen. De Duitsers, die van het uiteinde van de straat kwamen, maakten grote bewegingen en hielden hun wapens boven hun hoofden, ten einde tot overgave aan te zetten. Zij zagen de soldaten van de 1e compagnie de armen in de hoogte steken, maar bij de eerste salvo's afgevuurd door de mannen van de 3e compagnie, zochten zij dekking, terwijl vanuit de vensters het vuren aanhield. Dit stichtte verwarring in de vijandelijke rangen. De Duitsers echter reageerden vlug, maar toch bleven enkele onder hen op de straatstenen liggen. Vanuit zijn venster zag commandant Vermeersch, dat de Duitsers tevergeefs poogden in de huizen binnen te dringen, maar deze waren alle op slot en de drempels der deuren waren te smal om dekking te bieden. Het is op dit ogenblik, dat hij zwaar gekwetst werd aan de keel. De bezetters van de kamer trokken zich terug, uitgezonderd adjudant Jokl en soldaat Stienlet, die hun commandant buiten de CP droegen.

Luitenant Escolle en zijn officieren verzamelden de overblijvende manschappen van de 1e en 3e compagnies, die zij nog konden terugvinden en zetten hun terugtocht verder, om de stellingen van het 9e Linie te bereiken. Daar verzocht een bataljonscommandant van het 9e Linie hem, de terugtocht te willen dekken,

teende zijn linkse compagnie toe te laten, zich tegen 21 uur 30 terug te trekken. Hij deed dit.

Het is slechts te 22 uur, dat Escolle met zijn manschappen in de richting van Torhout vertrok. Commandant Vermeersch werd aanvankelijk door verplegers vervoerd, en vervolgens voor dood achtergelaten. Zijn twee trouwe strijdmakkers vonden hem weer en brachten hem, op de tractor van een kanon 4,7, op de binnenplaats van een hoeve, waar hij luitenant Escolle en enkele soldaten van het 9e Linie terugvond. Daar kon men hem eindelijk op een draagberrie leggen. Gedurende die tijd hadden de peletons Dasseleer en Mousset van de 9e compagnie, iedere weerstand moeten opgeven, nadat zij met alle middelen getracht hadden stand te houden. Zij waren razend, maar zij liepen gevaar van kortbij uitgeroeid te worden. Luitenant Dasseleer en enkele manschappen werden tijdens deze actie gekwetst. Het was op dit ogenblik 20 uur 15.

Op het ogenblik, dat de commandant van het 1/16 vruchteloos poogde de 2e compagnie, door omsingeling bedreigd, met munitie te bevoorraden, en naar zijn CP terugkerend, vernam hij dat troepen te Kruipendaarde aankwamen.

Hij ontmoet er luitenant Wendelen, wiens compagnie (10e/8), sinds 's morgens gevaarlijk bedreigd door de vijand, zich had moeten ontzetten met handgranaten.

Hij schreef hem voor een lijn te bezetten op ongeveer 100 meter vóór de baan, aangezicht naar het oosten, en al de afzonderlijke en gemengde troepen, die het kruispunt belemmerden, onder zijn bevel te nemen (Wielrijders, Genie, Infanterie), met als opdracht zover mogelijk naar het zuiden door te stoten, om een verbinding met de 2e compagnie te verwezenlijken. Deze maatregel waren in uitvoering, wanneer de commandant van het 8e Linie het algemeen bevel voor de terugtocht uitvaardigde, in de richting Beveren-Hooglede.

ZIJ DIE SNEUVELDEN OP IZEGEMSE GROND:

IN IZEGEM - EMELGEM - KACHTEM.

DOOR RAOUL ROYAUX.

8e LINIE REGIMENT :

6e Cie

OUDEBEKE, Guillaume Sergeant 27.5.40 Emelgem

9e Cie

DEMUYLDER, Alexander Sergeant 27.5.40 Emelgem

LEEMANS, Albert Soldaat 27.5.40 Emelgem

LEMMENS, Léon Soldaat 27.5.40 Emelgem

STRUYF, Louis Soldaat 27.5.40 Emelgem

VAN STAYEN, Petrus Soldaat 27.5.40 Emelgem

VAN WUYTSWINKEL, Soldaat 27.5.40 Emelgem

Gustaaf

10e Cie

SEGERS, Elie Sergeant 27.5.40 Emelgem

VAN DE VELDE, Soldaat 27.5.40 Emelgem

Joannes

VERHELST, Albert Soldaat 27.5.40 Emelgem

WERA Joseph Soldaat 27.5.40 Emelgem

Onbepaalde Cie

VERHELST, Julien Soldaat 27.5.40 Emelgem

16e LINIE REGIMENT :

1e Cie

BOGAERTS, André Soldaat 27.5.40 Emelgem

D'HAENENS, Roger Soldaat 25.5.40 Izegem

GILLAIN, Paul Soldaat 27.5.40 Emelgem

2e Cie

WITTEBROOD, Marcel Korporaal 27.5.40 Izegem
Korporaal

9e Cie

DENNYLDER ? 27.5.40 Emelgem

LEMMENS ? 27.5.40 Emelgem

15e Cie

GEVERS ? 27.5.40 Emelgem

VERHAEGEN, Gustaaf Korporaal 27.5.40 Emelgem

*Met welwillende toelating van de auteur Raoul Royaux, overgenomen
uit zijn boek "Historiek der Linierementen 1939 - 1940"*

Centrum voor historische documentatie der strijdkrachten

Druk : Maison d'Edition, S.C. 6001 - Marcinelle

D 1558.1975.2

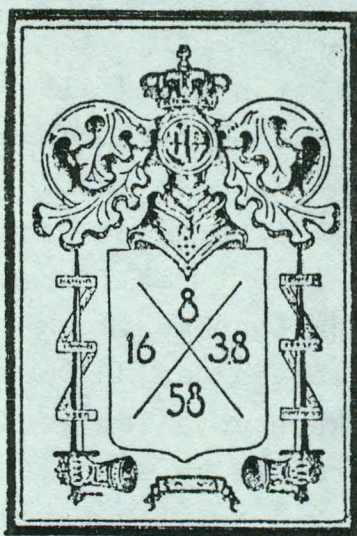
Daarvoor onze beste dank !

RAOUL ROYAUX

- Ondervoorzitter en secretaris-generaal van de Verbroedering der 8-16-38-58e Linierregimenten.
- Secretaris-generaal van het Comité van de Vlam.
- Beheerder van het Comité van het Monument van Koning Albert I te Nieuwpoort.
- Beheerder van de Interverbroedering v.d. Infanterie 1940-1945.
- Auteur.

Adres: - Doornelei, 3, 2000 ANTWERPEN.

- R.Vandendriesschelaan, 19, - 1150 BRUSSEL.

DE OUDSTE KACHTEMSE OORKONDE.

DOOR ANDRE SAELEN

Het oudst bewaard gebleven document over Kachtem waar Kachtem, met wat meer dan zijn naam in vermeld staat, berustte, tot in de verleden eeuw in het kasteelarchief van Rumbeke; het werd in 1835, door een der laatste afstammelingen van de graven de Thiennes, die meer dan vier eeuwen lang, heren van Rumbeke geweest zijn, geschonken aan het Rijksarchief te Gent, waar het weigerlijk bewaard wordt onder de dokumenten betreffende de abdij van St. Bertinus te St. Omaars.

Het is een charter (keure) van III6 waarbij Lambertus, bisschop van Doornik en Noyon, aan de abdij van St. Bertinus te St. Omaars het patronaatschap schonk van het " altare de Rumbecke cun capellis suis, videlicet Cakinghem et Hocanam" (het altaar van Rumbeke met zijn kapellen van Kachtem en Oekene)

Het patronaatschap behelsde bepaalde rechten en plichten, o.m. het recht om de pastoor voor te stellen maar in feite kwam dit meestal neer op eigenlijk benoemen. Ook moesten de kerken tienden een soort belasting, af staan aan de persoon die het patronaatschap uitoefende; in zekere gevallen werd dit patronaatschap ook uitgeoefend door een wereldlijke heer, die het verworven had, hetzij hij het bv. opeiste bij het ter beschikking stellen van bepaalde gronden ter gelegenheid van het oprichten van de kerk, hetzij hij het erfde van zijn ouders of verwierf door huwelijk. Dit patronaatschap heeft dikwijls tot verre inmenging geleid in geestelijke zaken, wat voor de godsdienst niet zeer bevorderlijk was. Tot de plichten van de patronaathouder behoorden o.m. bij vacature, een nieuwe kandidaat pastoor voor te dragen en ook in bijzondere gevallen tussen te komen in het onderhoud en zware herstellingen van de kerkgebouwen.

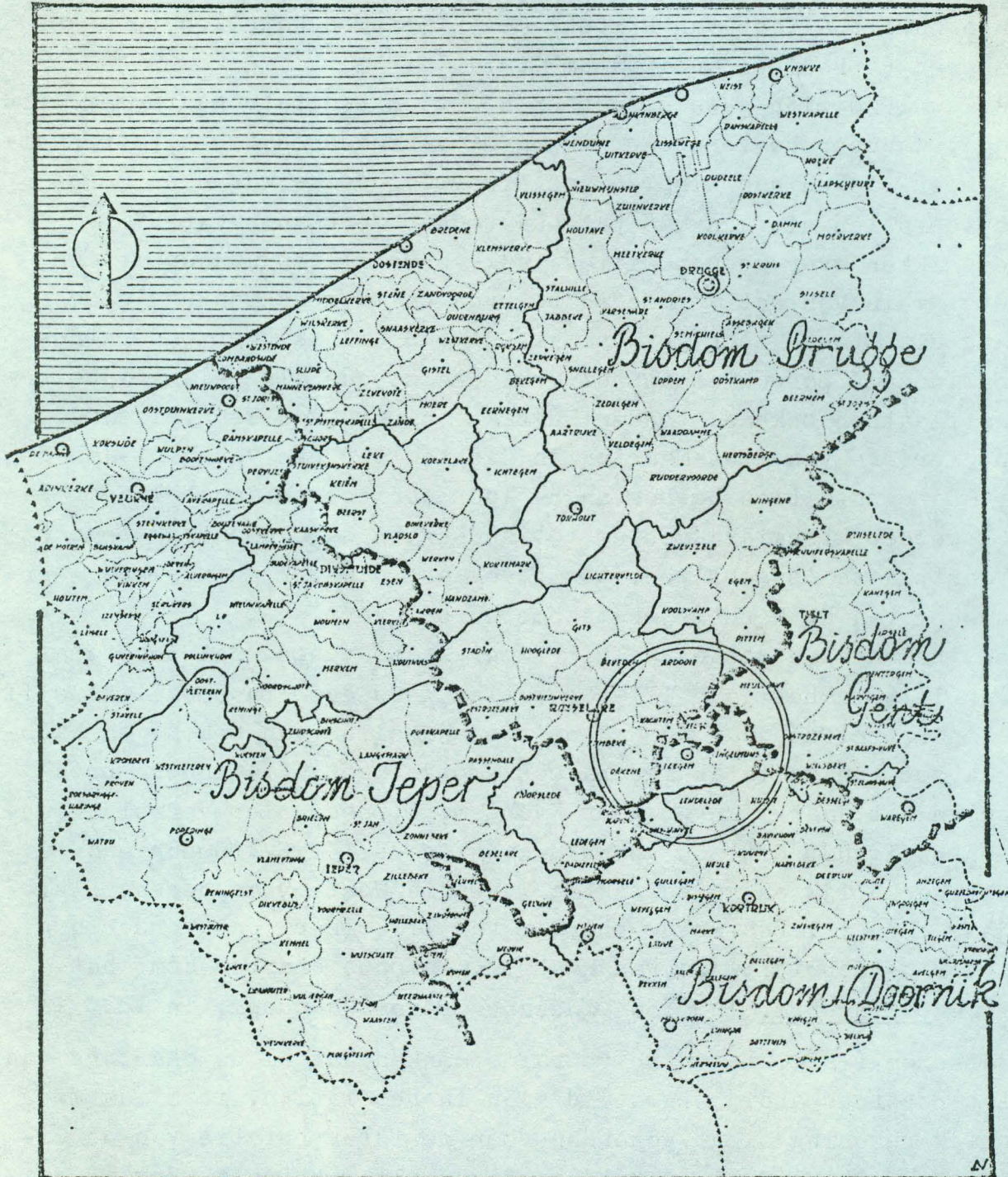
In deze charter van III6 lezen we duidelijk dat de abt Lambertus van van de St.- Bertinusabdij te St.- Omaars, de bisschop van Doornik smeekte om dit altaar van Rumbeke met zijn twee kapellen te mogen patroneren (precibus inclinatum).

Het zal wel zo zijn geweest dat er nooit om een patronaatschap werd gevraagd, wanneer de verzoeker inzag of vermoedde dat dit patronaatschap meer lasten dan winsten zou afwerpen. Welke waren de mogelijke voordelen die aan dit patronaatschap verbonden waren?

We beschikken over geen positieve gegevens; alleen kunnen we ons op het terrein van het vermoeden begeven en in geschiedkundig oogpunt is dit steeds zeer gevaarlijk. Alleen wil ik hier onderstrepen dat deze 3 parochies in het verleden steeds als belangrijke bedevaartplaatsen bekend stonden; Rumbeke ter ere van de H. Blasius, Oekene ter ere van Sint-Maarten en Kachtem ter ere van Sint-Jan de Doper. De eerste twee hebben in de loop der eeuwen aan belangrĳheid ingeboet, terwijl Kachtem tot heden ten dage een druk bezocht bedevaartplaats is gebleven. Een bedevaart die ook nu nog een zeer groot deel van de kerkelijke inkomsten oplevert.

Volledigheidshalve moeten we hier nog aan toevoegen dat deze charter van III6 in het jaar III9 bevestigd werd door paus Callixtus II Reeds in hetzelfde jaar werden de twee kapellen van Oekene en Kachtem elk tot een zelfstandige parochie opgericht. (1) Andere bronnen geven het jaar II26 op voor Kachtem, D.Lescouhier vermeldt echter eenvoudig dat dit zou gebeurd zijn in de 13e E. (Geschiedenis van het kerkelijk en godsdienstig leven in West-Vlaanderen, blz. 34, jaar 1926) . Voormelde charter van III6 leert ons verder nog iets over de schrijfwijze van Kachtem. In onze charter komt het voor als Cakinghem. In II88 vinden we reeds Cakedhem, in I227 is het Catechem (2). Laten we vooraf opmerken dat al de charters van de Sint-Bertinus abdij opgesteld zijn in het latijn, iets waarmee zekerlijk rekening dient gehouden voor de interpretatie van de eïgnamen en zekerlijk voor hetgeen de spelling betreft. Het is duidelijk dat sommige vormen enkel misgrepen kunnen aanvaard worden, en er ook rekening moet gehouden worden met de eigen zienswijze van de schrijvers en de interpretatie van de afschrijvers van deze oorkonden. Het ware mijns inziens vermetel te veweren dat de naam

Onze bisdommen na 1559.

Na de nieuwe indeling van de bisdommen in 1559 zag het grondgebied van het huidige Izegem er kerkelijk zeer verdeeld uit:

- * IZEGEM behoorde tot het bisdom Doornik.
- * EMELGEM behoorde tot het bisdom Gent.
- * KACHTEM behoorde tot het bisdom Brugge.

Katingohem de alsdan algemeen geldende naam was voor de huidige parochie van Kachtem.

De abten van Sint-Bertinus hebben dat patronaatschap over de kerk van Kachtem uitgeoefend zolang het bisdom Doornik jurisdictie had over Kachtem. Toen Philips II in het jaar 1559 de nieuwe kerkelijke indeling doorvoerde; kwam Kachtem onder het nieuwe bisdom Brugge. Toen de bisschop van Brugge zijn jurisdictie over Kachtem wilde in praktijk brengen, kwam er heftig verzet vanwege de abt van Sint-Bertinus. Deze beriep zich nl. op een clause van de patronaatschapchater die vermeldde: "quicumque eam qualibet occasione infringere presumserit... Anathematizamus." (wie, hoe ook, op dit patronaatschap zou willen inbreuk maken, vervloeken wij). Na een lange en heftige strijd ging het patronaatschap in 1561 eindelijk over naar de Bisschop van Brugge. Met het Konkordaat kwam in 1802 onder het bisdom Gent maar sinds de laatste heroprichting van het bisdom Brugge, bij de Belgische onafhankelijkheid, staat Kachtem weer onder dit laatste bisdom, en hangt sinds 1953 af van de alsdan opgerichte Dekenij Izegem.

Noten

(1) " Histoire du DIOCESE DE BRUGES " folio 19

" Geschiedenis van Cachtem " Kan. Tanghe, blz. 15, jaar 1863.

(2) Biekorf -Bijblad, jaar 1893, Nr I.

DE IZEGEMSE KAAK

DOOR ANTOON VANDROMME.

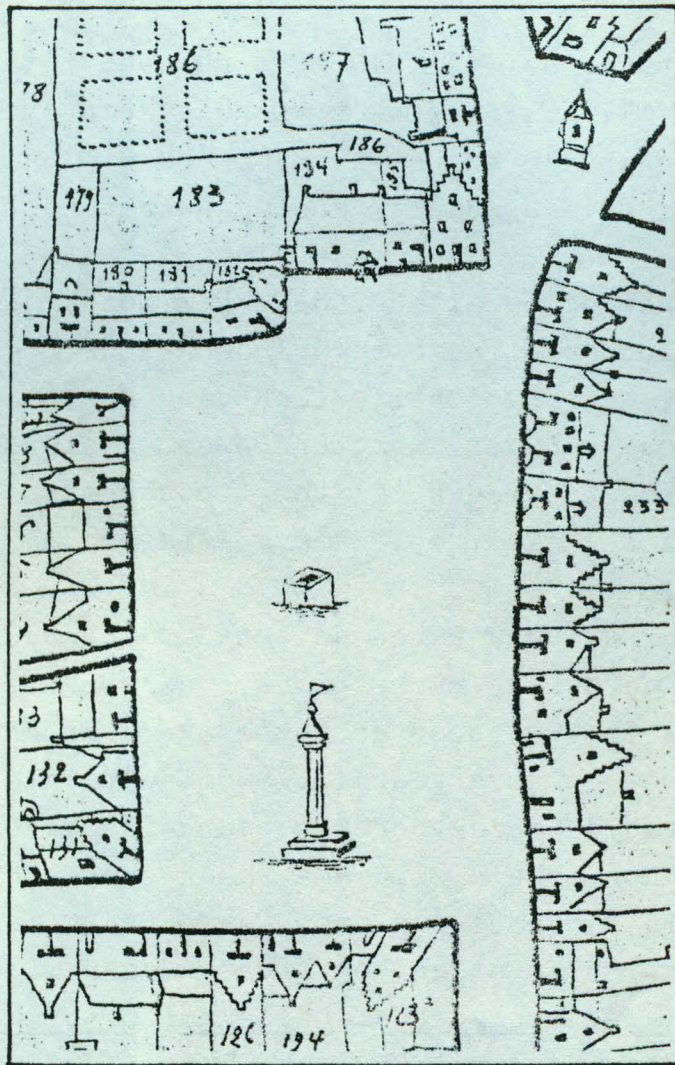
Overal en ten allen tijde werden de inbreuken op het algemeen recht door gerechtspersonen beoordeeld en bestraft.

Een van de vroegere straffen, die in de middeleeuwen en zelfs later heel vaak werd toegepast, was het aan de kaak stellen van personen. Zo'n KAAK of SCHANDPAAL was een massieve stenen pilaar, in dewelke men een halsbeugel had vastgemaakt. Deze bestond gewoonlijk uit drie kettingen met ringen om er de hals en de polsen van de beschuldigde in te schroeven. Heel dikwijls is er bovenop de paal een kleine loge of korf. Deze wordt "de lantaarn" geheten. Zware misdadigers werden daarin gehesen, om ze zo beter aan het publiek te kunnen tonen. Misdadigers van kleinere misdrijven werden in de halsbeugel onderaan de paal vastgezet. Daar waren ze aan de ruwe scherts en de oprechte verontwaardiging van de voorbijgangers blootgesteld, die in deze tijden niet zo gering was. Ook gebeurde het meer dat de veroordeelde een opschrift droeg. Dat was een bordje met de vermelding van de fout die door deze persoon werd begaan en waarvoor hij zo schandelijk moest boeten.

De duur van de straf verschilde volgens de aard van de begane misdaad. Zo trof men er dienstboden aan, die ongehoorzaam waren geweest aan hun meesters, mannen die dubbel gehuwd waren, vensters van verboden lektuur en personen die de gewichten vervalsten of zij die bankroet waren verklaard.

In het boek "CRONYCKE VAN DEN LANDE ENDE GRAEFSCEPE VAN VLAENDEREN" worden ons meer eigenaardigheden uit ons eigen verleden bekend en bewaard. Zo lezen we daar ook over de manier waarop misdadigers aan de KAAK WOREN GESTELD of hun schuld AAN DE SCHANDPAAL moeten uitboeten.

WAAR STOND DE IZEGEMSE KAAK ?

De plaats van de Izegemse KAAIK op de Grote Markt. - Detail van het stadsplan van "de Prochie ende Prinsdomme van Izeghem" door François De Bal (1746) - S.A.I. T.M. 1962 (II/1)

Volgens Maarten van Nierop in zijn TAALTUIN in de Standaard van 9.08.1977 werden er in Vlaanderen en in Brabant heel wat meerdere namen gebruikt om die plaats van schuld en schande te benoemen. Hij citeerde: " pellerijn, pellowijn, pillorijn, pelderijn, peldrijn, enz..."

Op het einde van deze TAALTUIN komt nog een citaat uit deze bovengenoemde CRONYCKE van jonker Nikolaes Despars dat door De BO reeds werd aangehaald en dat we hier ook willen citeren omwille van de sfeeraanduiding die er moet geheerst hebben bij en rond de KAAK.

" Daer ghecommen zijnde, dede hem moedernaect drie daghen lanck, zonder etene ofte drinckene, UP EENEN PELLERIJN stellen, daer hy continuelick van den volcke met allerande vuylichede van der straeten beworpen wiert, van alle zijden."

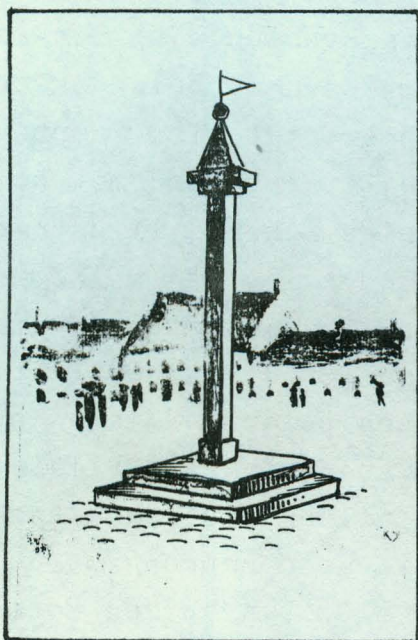
De ruwe middeleeuwse zeden zal voor boosdoeners die aan de kaak gesteld werden wel niet heel mals geweest zijn, noch in woorden, noch en daden.

In de ogen van het volk waren de schandpalen alleen nog symbolen van de oude leenroerige rechtspraak; daarom werden ze dan ook bijna allemaal in 1794 door de rumoerige Fransen of door hun partizanen verwoest en omvergehaald. Sommige plaatsen konden door het optreden van de gezagvoerende overheid dit euvel beletten en zo blijven er nog enkele zeldzame kaken over. Zo moet het ook gebeurd zijn in de gemeenten door Deken De BO in 1873 aangehaald, als hij citeert: " Er staan nog hier en daar in Vlaanderen oude pelderijnen" Male, Poelvoorde, Bellegem, OP DE MARKT TE ISEGHEM, Moorsele , Dottenijs, Oostcamp,....."

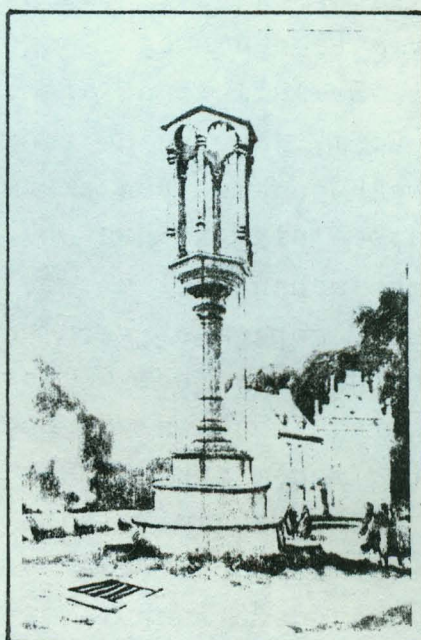
Op plannen van de Izegemse binnenstad , die na 1830 getekend werden, zijn nergens sporen op te merken van een kaak of zelfs niet van resten van een vroeger bestaande peldrijn.

Wanneer we een Pelle , schandpaal of kaak,- hoe je het ook noemen wilt - op een oud stadsplan wilt terug vinden, dan moet je het reeds zo vaak geciteerde plan vermelden van landmeter François De Bal. We vinden dat plan zelfs in kleuren in het landboek van 1746 terug dat deze Harelbeekse landmeter tekende in opdracht van

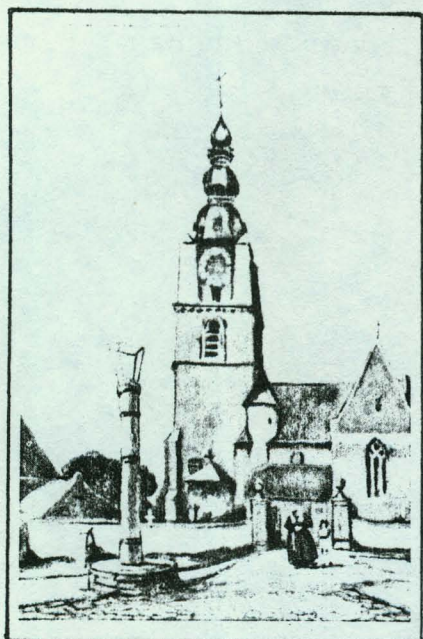
SCHANDPALEN UIT VLAÄNDEREN.

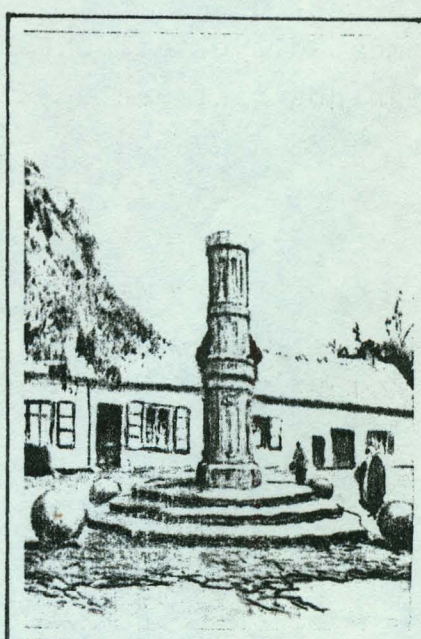
te Izegem

te Kasteelbrakel

te Mespelare

te Vorselaar

" d'heeren Hooghe Bailliu, Burghmeester Mitsgaeders Schepenen
ende pointers der prochie Ende prinsdomme van Iseghem."

Op de kaart van het stadscentrum, op de Grote Markt, op een straat-
breedte van de huidige brood-en banketbakkerij van Jacques Van-
steenkiste, staat een vierkante zuil op een vierkanten voetstuk
van twee treden hoogte en onderaan rustende op een korte vierkante
sokkel. De zuil wordt afgedekt met een dubbele deksteen van vier-
kante vorm, waarvan de tweede de grootste is. Daarboven wordt de
KAAK bekroond met een piramidale top versierd met bol en vlag.
Deze afbeelding is dan óók de enige bekende illustratie van de
Izegemse schandpaal die er te vinden is. Bij welke gelegenheid
deze hier geplaatst werd en door wie, is op heden niet geweten.
Gewoonlijk waren het de regerende Heren van de plaats die hoge
rechtspraak mochten voeren, die een peldrijn lieten oprichten.
Hier te Izegem zou dat een lid van de familie Vilain kunnen ge-
weest zijn. Maar dit laatste is alleen pure hypothese.

Er blijft nog een vraag over, die de oorsprong en de juiste ou-
derdom van deze kaak in vraag stelt. Daarop kan moeilijk een ant-
woord gegeven worden daar er geen oudere kaarten, afbeeldingen,
of teksten bekend zijn, waar deze schandpaal op voorkomt of ver-
noemd wordt.

Maar omdat dit detail ontbreekt, daarom kunnen we ons Izegems
peldrijn nog niet aan de kaak stellen.

BIBLIOGRAFIE:

- François DE BAL : Landboek 1746. S.A.I.
Plan van het stadscentrum.- T.M. nr. 4 1962
- X : Kaart " LE BOURG D' ISEGHEM "
R.A.K. - Fonds Kasselrij - Kaarten en Plannen
nr. 54. Stadscentum in de Franse Tijd.
T.M. nr 39. 1974 (XIV/2)
- XX. : Kaart van Grote Markt in de reeks " STRATEN
VAN VROEGER EN NU" (1826-1827)
in T.M. nr. 29 1971 (XI/1)
De Grote Markt tijdens de Hollandse tijd.
- Henri HEUSCHLING: Atlas des communications vicinales de la
commune d' Iseghem. 1.01.1845
Toestand onder Koning Leopold I. - S.A.I.
- P.C. POPP : Kaart van het centrum van Iseghem. 1850
R.A.B. nr 34.
- M.Van NIEROP : De STANDAARD - Taaltuin - 09.08.1977.

SNIPPERS NR. 20

UITTREKSELS UIT HET ONUITGEGEVEN DAGBOEK Jules Lafaut

Ant. Vandromme

- 142 - SCHOOL - Louis Barbier, kosterszoon van Ramscapelle bij Veurne, onderwijzer in het St.-Jozefsgesticht te Izegem, ontvangt zijn ontslag vanwege den Directeur der normale school te thorhout, 31 Maart (1880). Den 10 april volgend wordt hij plechtig geïnstalleerd in de geuzenschool van Iseghem als onderwijzer. Discours van den Inspecteur Vande Weghe.- Hij logeert in de Café de la Gare.
- 143 - STADSSCHOOL - (In 1881) van Iseghem telde den 5 April 23 leerlingen in de bewaarschool, 23 in de meisjesschool en 39 in de knechtenschool, te zamen 85 leerlingen.
- 144 - NIEUW KWARTIER - (1881) Den 10 Mei, zijnde eenen Dinsdag, begint men de Nieuwstraat door te trekken tot aan de Krekelstraat en van deze straat tot aan de kerk. Gekalsijd in 1882 en namen gegeven in 1883. Huizen en hagen worden weggesmeten. Veel stof en veel beweging.
- 145 - STADSSCHOOL - (1881) Den Zondag 18 October, heeft de inschrijving plaats der volwassen personen die begeeren of gedwongen zijn de avondschool bij te wonen : voor de mannen bij Mr. Vaneenoo, officieel onderwijzer en voor de vrouwen bij juffr. Amelie Vandamme, officiele hoofdonderwijzeres. De lessen worden gegeven: voor de mannen in de officiele knechtenschool den Dinsdag, Donderdag en Zaterdag avond van elke week van 6 tot 8 uren. - voor de vrouwen in de officiele meisjesschool den Maandag, Woensdag en Zaterdag van elke week van 5 tot 7 uren.

- 146 - FESTIVAL - Den Zondag 6 juli (1884) heeft een festival en militaire feestte plaats te Iseghem gegeven door stadsmuziek en pompiers. Schoon weder, veel maatschappijen en veel volk. Schoon vuurwerk en schoone cortège. (warmte 30°)
- 147 - BRAND - Donderdag, 24 April (1884) is brand ontstaan in het huis van Wwe Verhamme - Dupont (Mathilde Dupont) in de Brugstraat, veroorzaakt door den slechten staat van de schouw. Alles werd in tijds door de geburen gebluscht en de schade is zeer gering. Alles gedaan zijnde, en wierd aan de bluschers eenen druppel geschonken: in plaats van zuiveren genever, men had de flesch genomen met engelsch zout op genever! 's Namiddags reeds vrocht den druppel!
- 148 - STRATEKUISCHERS - Den Zaterdag, 5 Januari (1884) gebruiken de stratekuischers voor de eerste maal een bel om hun komst aan te kondigen. De klank der belle gelijkt veel aan een kerkebelle en vele menschen meenen dat de berechtinge komt. De bel is vastgemaakt aan de traam der karre. Zaterdag, 12 Januari, is de belle verwisseld met een peerdebelle en vastgemaakt aan het voorberd der karre.
- 149 - TELEPHONE - Den Maandag 4 mei (1885), te Kortrijk bij Fil-leul, Café du Nord, vergadering gehouden ten einde eene maatschappij samen te stellen tot het plaatsen van een telephone (spreekdraad) tusschen Rousselare, Iseghem, Kortrijk en Thielt.
- 150 - PROCESSIE - Den Zondag 7 juni (1885) gaan voor de eerste maal in de groote processie: de groep van O.L.Vr. van scherpenheuvel met Mgr. Bouckaert, ook de 15 mysterien. Veel vreemd volk. Smachtend heet.
- 151 - VLAAMS ZILVERGELD - Den Zaterdag 5 Juni (1886) worden in de Nationale Bank van Brussel de eerste dubbele franks, franks en halve franks uitgegeven met een vlaamsch opschrift.
- 152 - POMP - Sinst den droogen zomer is de pompeput gedolven geworden op de Groote Markt en eene pompe geplaatst.(1858)
- 153 - GENDARMES - Den Maandag 16 September (1889) zijn de gendarmen te Iseghem aangekomen en wonen in Mr.Parmentiers huis op den hoek van de Groote Markt.

UIT DE OUDE DOOS : HET VERPLEGEND PERSONEEL VAN "SCHRAMME'NS KASTEELKE"

Archief : "Ten Mandere"

De zusters die de tyfuslijders verzorgden tijdens de epidemie in 1917. - Tijdens w.o.i, woedde er hier in Izegem een zware tyfusedemie. De talrijke slachtoffers moesten geïsoleerd worden van hun familie om de besmetting tegen te gaan. Ze werden ondergebracht in villa "Marie-Antoinette" - in de volksmond "Schramme'ns kasteelke". Deze losstaande villa werd rond 1900 gebouwd door dhr Schramme-Stauthamer advocaat en schepen van de stad Brugge. De villa was in w.o.i door de Duitsers bezet en in een lazaret voor tyfuslijders ingericht. Op die plaats woont nu dhr notaris H. Lagae in een andere villa. (Gentscheirweg, naast de herberg "Ma campagne", West.)